

- בעניין:**
1. _____ חרבתאווי (מוסטפא) - ת.ז. _____
 2. _____ מוסטפא - דרכון ירדני _____
 3. _____ מוסטפא - דרכון ירדני _____
 4. _____ מוסטפא - דרכון ירדני _____

העותרים

5. **המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה שורצברגר – ע.ר.**
ע"י ב"כ עדי לוטיגמן (מ.ר. 29189) ואח'
מרחוב שמואל הנגיד 27 ירושלים 94269
טל': 6222808 - 02 ; פקס: 5214947 - 03

- נ ג ד -

שר הפנים - משרד הפנים – רשות האוכלוסין וההגירה
ע"י ב"כ מפרקליטות מחוז ירושלים (אזרחי)
רח' מח"ל 7, מעלות דפנה, ת.ד. 49333 ירושלים 91493
טל': 5419555 - 02 ; פקס: 5419582 - 02

המשיב

עתירה מנהלית

מוגשת בזאת עתירה מנהלית כנגד החלטות ועדת ההשגה לזרים מיום 23.5.12 בהשגה 480/11.

"נספח א" החלטה מיום 23.5.12 בהשגה 480/11 מצ"ב כנספח "א"

במסגרת העתירה בית המשפט הנכבד מתבקש להורות למשיב:

- 1) לאשר את בקשת העותרים 2, 3 ו-4 למתן מעמד של תושבי קבע בישראל.
- 2) למצער, להורות על הסדרת מעמד ארעי לעותרים 2, 3 ו-4 תוך קביעת מתווה קצר למתן מעמד קבע.

א. עניינה של העתירה

זה לא מקרה טריוויאלי שאתה בא עם ההורים שלך בגיל 9 או 11 ונשאר כל כך הרבה שנים ועכשיו אתה מסולק לירדן. יש בעיה. [...]

(דברי כבי השופט פוגלמן בעע"מ 6410/08, בעניינם של העותרים)

1. עתירה זו נסובה סביב הזכויות לחיי משפחה, וקיום בכבוד של משפחת העותרים. כן, הזכות הטבעית של תושבים לחיות עם ילדיהם במדינתם. סיפורם של העותרים אינו יכול להישמע במנותק מהסביבה האנושית והבירוקרטית בה נוצר, באשר המקרה הנורא של העותרים אינו נפרד מהדיפתה המוסדרת של העותרת 1 החוצה מביתה ומולדתה שבירושלים.
2. משפחת העותרים, בה, היום, האם והאב הינם תושבי קבע של ישראל, שבה להתגורר כאן כאשר הילדים העותרים היו בגילאי 9, 11 ו-13. בני המשפחה מתגוררים בירושלים מאז ולמעט תקופה קצרה בה על שום שלילת תושבותה של האם, נאלצו לחלק את חייהם בין קלנדיה המצויה על גבול ירושלים לבין תוככי העיר ירושלים. כל זיקותיהם של בני המשפחה ובפרט העותרים 2, 3 ו-4 נתונות לישראל, והם מבקשים, לאורך שנים ארוכות, להתאחד בה, בצוותא חדא עם הוריהם ואחיהם, להם ניתן מעמד של קבע. ההורים, אנשים חולים במצב קשה, הזקוקים לתמיכה מילדיהם בשעת מצוקתם, פנו לוועדה ההומאניטרית של המשיב על מנת שתשקול את עניינם האנושי הדוחק. זאת לאחר מסע מפרך בשבילי מדיניותו המשתנה של המשיב בסיומו היו העותרים 2-4 לבגירים.

3. תחילה סרב המשיב בתוקף ולו לבחון את עניינם של העותרים בוועדה הבינמישרדית לעניינים הומניטאריים, אולם בהתערבות בית המשפט העליון, הועבר המקרה לבחינת הוועדה, אשר סרבה לה, ללא נימוק, ופרט לאמירה: **"המלצתנו סירוב לקבלת מעמד כלשהו בישראל מאחר ולא נמצאו טעמים הומניטאריים ו/או חריגים לבקשה"** כך, בלשון לאקונית, ללא הנמקה, נדחתה הבקשה.

4. עתירה זו מוגשת כנגד החלטת המשיב באמצעות וועדת ההשגה, אשר קבעה כי החלטת הוועדה הבינמישרדית הינה סבירה ומצאה, כי דין ההשגה **"להידחות בעיקרה ומושבת לטיפול המשיב לבחינת מתן אשרת שהיה (ולא מעמד)"**. את החלטתו ביסס המשיב, בזרועו כוועדת ההשגה, על שגיאות עובדתיות משמעותיות. למרות כשלים מהותיים עליהם הצביעו העותרים, ובהם אי עמידת הוועדה הבינמישרדית בנהליה, באשר למשל, להנמקת החלטתה ותיעוד ישיבתה בפרוטוקול, קבעה וועדת ההשגה, כי לא נפל פגם בטיפול הוועדה הבינמישרדית.

5. ועדת ההשגה הרחיקה לכת, ובניגוד להנחיות וקביעות של מספר ערכאות לאורך שנים, אשר ראו בבני המשפחה אזרחים ירדנים לעניין ההליכים בפני המשיב, הותירה בידי המשיב שיקול דעת מחודש, לקבוע אם העותרים הינם תושבי שטחים ועניינם צריך לידון מחדש בוועדה על פי חוק הוראת השעה או שמא שוב בוועדה הבינמישרדית. עמדה מופרכת זו של וועדת השגה נקבעה מבלי שהמשיב העלה טענה זו מעולם קודם, ועל כן, מבלי שניתנה לעותרים ההזדמנות להתייחס אליה. טענה זו מתמיהה במיוחד כאשר היא מועלת לאחר שהעניין נדון במסגרת ערעור בבית המשפט העליון, בו נקבע כי הנושא יועבר לוועדה הבינמישרדית. כן דנו בעניינם של העותרים, מטה המשיב, לשכת המשיב מירושלים המזרחית, הלשכה המשפטית, הוועדה הבינמישרדית, פרקליטות המחוז ופרקליטות המדינה, אשר מעולם ובצדק לא שייכו את העותרים לשטחים. החלטת וועדת ההשגה ניתנה לאחר שאבי הילדים קיבל מעמד של קבע בישראל, כך גם שלושת אחיהם הצעירים, וזאת במסלול איחוד משפחות של אזרחים ירדנים.

6. וועדת ההשגה אף שגתה בהשבת המקרה לבחינת הוועדה הבינמישרדית אך לשם בחינת שאלת "חלוקת הנטל בין הצאצאים" באשר לטיפול בהורים החולים, תוך דחיית מרכיב חיי הילדים עם כל משפחתם בישראל מילדותם, כהיבט שיש ליתן לו משקל ושעשוי להוות טעם הומניטארי וביטול היערות ביהמ"ש העליון בהקשר זה. עוד הגבילה הוועדה את המשיב מראש לבחון את הבקשה אך לשם החלטה באם ליתן אשרה ולא מעמד.

7. החלטת ועדת ההשגה על קביעותיה העובדתיות והמשפטיות השגויות, אינה יכולה לעמוד.

ב. הצדדים לעתירה

8. העותרת 1 (להלן - **העותרת**) היא תושבת קבע של מדינת ישראל. היא אמם של העותרים 2, 3 ו-4 וארבעה ילדים נוספים, כולם בעלי מעמד בישראל. העותרת נשואה משנת 1978 ל _____ מוסטפא, אבי שבעת ילדיה. _____ הוא אזרח ירדני במקור וכיום תושב קבע בישראל.

9. העותרים 2, 3 ו-4 הם ילדיה של העותרת, שנולדו כולם בסעודיה. העותר 2 יליד 1982.10.6, רווק, העותר 3 יליד 1984.8.3, והעותרת 4 ילידת 1986.7.6, חתמו בעבר על הסכמי נישואין אך אלו בוטלו עוד בטרם מומשו. שלושת העותרים חיו מיום היוולדם, תמיד, בבית אחד עם הוריהם, בסמוך לשולחנם. לעותרים 2, 3, ו-4 מספר דרכון ירדני, אולם הם אינם מתגוררים בירדן, אלא עם העותרת ובן זוגה, אביהם, במשך כל חייהם.

10. העותרת 5, עמותת רשומה שמשרדיה בירושלים המזרחית, שמה לה למטרה לסייע לאנשים שנפלו קורבן להתעמרות או קיפוח על ידי רשויות המדינה, ובכלל זה להגן על זכויותיהם בפני ערכאות, בין בשמה כעותרת ציבורית ובין כמייצגת אנשים שזכויותיהם נפגעו.

ג. רקע עובדתי - מגורי המשפחה – מרכז חיים בירושלים, זיקות לישראל

11. העותרת, תושבת קבע של מדינת ישראל, נישאה בשנת 1978 למר _____ מוסטפא, ירדני, וכיום תושב תושב קבע בישראל. עד שנת 1994 נאסר על נשים להגיש בקשות לאיחוד משפחות עבור בני זוגן. מאידך, שררה מדיניות "הגשרים הפתוחים", אשר הבטיחה לתושבי ירושלים המזרחית כי מעמדם ישמר גם אם יתגוררו מחוץ לישראל. בהסתמך על מדיניות הגשרים הפתוחים, ובלית ברירה, באשר נאסר עליה להסדיר את שהייתו החוקית של בעלה, התגוררו בני הזוג עד שנת 1995 בירדן ובסעודיה ועבדו שם. לאחר ביטול המדיניות המפלה בבג"ץ 2797/93 גרבית נ' שר הפנים, באופן שהתיר סוף סוף גם לנשים להגיש בקשות לאיחוד משפחות, שבו בני הזוג עם ילדיהם שנולדו בינתיים, לישראל. בני הזוג הגיעו לירושלים ורצו להשתקע בה, אולם מעמדה של העותרת בישראל נשלל ממנה, היו אלה שנים שלא היה ניתן לטפל בהשבת המעמד. הפרוצדורה להשבת מעמד שנשלל ו/או לביטול השלילה נקבעה בהמשך בבג"ץ 2227/98 המוקד להגנת הפרט נ' שר הפנים ואח', במסגרתו ניתן במרץ שנת 2000 תצהיר שרנסקי ובו הנחיות להשבת המעמד. בני המשפחה ניסו להתגורר בכפר עקב, אולם עקב שלילת התושבות מהעותרת והודעת המשיב כי עליה לעזוב את הארץ, נאלצו לנהל את חייהם לסירוגין בין קלנדיה שעל קו התפר לבין ירושלים. משנת 2000 ועד עצם היום הזה מתגוררים העותרים ברציפות בירושלים בלבד.

12. גם בשנים בהן התגוררה המשפחה בקלנדיה, המצויה על גבול ירושלים ובצמידות לה (השכונה בחלקה אף שייכת לתחום ירושלים), המשיכו לשמור על זיקה וקשר לירושלים, הקניות נערכו בירושלים, הטיפולים הרפואיים, התקיימו ביקורים תכופים אצל בני משפחה וחברים, אבי המשפחה עבד בירושלים. בני המשפחה שהו בירושלים על בסיס יומיומי.

ד. הטעמים ההומניטאריים

13. עוד בטרם נפרס את סאגת המגעים המפרכים בין העותרים למשיב, נסביר כי מקרה זה מתאפיין בנסיבות הומניטאריות מורכבות ומכאיבות. נפרט אודותיהם כבר כעת.

ד.1. העותרים חיים בישראל מילדות ולאורך שנים ארוכות עם כל בני

משפחתם

14. משפחת העותרים מתגוררת, כאמור, החל משנת 2000 בתוך תחום ירושלים - תחילה במחנה הפליטים שועפט ובשנים האחרונות בשכונת ראס אל עמוד. העותרים 2, 3 ו-4 מתגוררים בקרב משפחתם לאורך כל השנים.

15. הוכחות למכביר באשר למרכז חיי המשפחה בישראל, הוגשו במסגרת בקשת איחוד משפחות שהגישה העותרת עבור בן זוגה וילדיה. אין כל מחלוקת בדבר מרכז חיי המשפחה בישראל, שכן משרד הפנים שדרג לאחרונה את מעמדו של בן זוגה של העותרת למעמד קבע. בשנת 2009 אף קיבלו אחיהם של העותרים 2, 3 ו-4 עלי, עבדאללה ואבראהים מעמד קבע בישראל.

16. ויוזכר, כי העותרים 2, 3 ו-4 הינם ילדים של תושבי ישראל, אשר נכנסו מירדן לישראל בשנת 1995 בהיותם קטינים, לא עזבו מאז את האזור, וגרו מאז בישראל (להוציא מספר שנים, בהן

חילקה המשפחה את זמנה בין ירושלים לבין קלנדיה, הצמודה אליה). מדובר באנשים צעירים, שנמצאים בישראל רוב חייהם וקשרו את חייהם לכאן. כל חייהם, חיו העותרים הילדים עם הוריהם כמסגרת גרעינית משפחתית אחת. מדובר במי שאין להם משפחה קרובה בכל מקום אחר מחוץ לירושלים. זיקתם היחידה של העותרים הינה למדינת ישראל. מחוץ לישראל אין לעותרים כל זיקה של ממש. בני משפחתה של העותרת, האם, אחיה ואחיותיה, הם כולם תושבי ישראל. לעותרים אין משפחה בשטחים.

17. משפחת אבי העותרים מתגוררת בירדן, אך הקשר של העותרים עמה רופף ביותר. אין להם בירדן אדם קרוב. מאז חזרת המשפחה לישראל בשנת 1995, לא ביקרו העותרים בירדן – במשך 17 שנה, מאז היו בני 9, 11, 13. מעבר לכך, עוד בילדותם התגוררה המשפחה מספר שנים בסעודיה ועל כן, סך הכל חיו העותרים בירדן פרק זמן קצר בילדותם המוקדמת. ועוד יובהר, כי בסעודיה אין לעותרים כל מעמד.

18. מרכז חיי העותרים, נמצא אפוא, מכל בחינה שהיא, בישראל. כל זיקותיהם הן אך ורק לירושלים, עיר מגוריהם ומקום מגורי משפחתם.

19. בהחלטותיהם לאשר מתן מעמד בישראל מטעמים הומניטריים, מעניקים בתי המשפט משקל רב לשיקול של זמן שהיית המבקשים בישראל. במקרה שלנו, מדובר בעותרים, אשר נמצאים בישראל מגיל קטינות במשך שנים ארוכות, מילדות ולאורך כל חייהם הבוגרים, ולהוציא זמן קצר, אשר גם בו ניהלו את חייהם בירושלים.

20. בעת"מ (ת"א) 2430/04 **קורילנקו נ' משרד הפנים** (31.5.05), סעיפים 2-3 לפסק הדין, נפסק בעניין דומה:

נתתי דעתי לטענותיהם של הצדדים שהביאו בפני את עמדתם של רשויות משרד הפנים מצד אחד ושל העותרת מצד שני, ומסקנתי היא כי יהיה זה צודק וראוי וסביר להורות על השארותה של העותרת בישראל ועל הענקת אשרה מתאימה הנובעת מכך.

בהחלטתי זו לא התעלמתי מן המדיניות הנקוטה בסוגיה זו שבפני, אולם במערכת משפטית המעוגנת בגישה אנושית פתוחה המסוגלת לגלות אמפטיה למצבים חריגים קשים, מן הנכון להכיר בכך שכל נורמה כללית חייבת גם להתיר מקום להתחשבות בנסיבות יוצאות דופן, אשר בהן יישום הנורמה יביא לפגיעה אנושית קשה. יכולתנו להוות נורמות מינהליות כלליות חייבת להשתלב תוך איזון נאות עם היכולת לתת את הדעת לנסיבות שאינן ראויות ליישום הפורמלי והאוטומטי של כללים שתוצאתם קשה במיוחד. התוכן המוסרי המאפשר עיצובן של נורמות כלליות צריך גם להותיר מקום להתחשבות במצבים בהם המסקנה חייבת להיות שונה. אוטומטיות יתרה ביישום כללים דומה להפעלה פורמליסטית של סדרי דין, אלה גם אלה מצדיקים הבאה בחשבון של נסיבות יוצאות דופן...

העותרת שחיה בישראל שמונה שנים ברציפות משמשת משען למשפחה כולה החיה כאן בישראל היינו, לאם לסבתה החורגת (אמה היהודיה של אביה החורג) ואחותה החורגת.

עובדות אלו כולן עולות מן העתירה, כפי שהובאו על ידי העותרת ולא נסתרו.

גירושה של העותרת מן הארץ פירושו שליחתה למקום בו אין לה עתה קרובים כלשהם וניתוקה ממשפחתה, היינו אמה הביולוגית שחיה בארץ כדין, ואחותה החיה בארץ כדין, שהם המשפחה שלה, אתה היא משולבת.

21. ויובהר כי פס"ד **קורילנקו** התייחס לבגירה. להתחשבות בשיקול זה ראו גם: עת"מ (ת"א) 1068/03 **ויחריסטנקו ולרי נ' משרד הפנים**, תק-מח 2003(2), 8243; עת"מ (ת"א) 2053/06

נדולין ולריה נ' שר הפנים ואח' (18.7.07); עת"מ (תל-אביב-יפו) 1136/03 מ' ו' ואח' נ' מדינת ישראל - שר הפנים תק-מח 2004(4), 3025.

22. לאחרונה נקבע גם בבג"ץ 1905/03 עכל נ' מדינת ישראל-שר הפנים ואח' (5.12.10), כי במקרים מסוימים, יש להתחשב בשהייה בלתי חוקית רבת שנים לשם מתן מעמד. באותו עניין הוסדר מעמדם בישראל של ילדם של בני זוג מהשטחים, שלא היה לו מעמד בשטחים ולידה שנרשמה עם היוולדה בשטחים ניתן מעמד ארעי. אפילו להורים תושבי שטחים, שהשתקעו בישראל שנים רבות שלא כדין, מבחירה, לצרכי פרנסה, ולא כקטינים שאינם תושבי שטחים, אשר באים עם משפחתם בהיעדר מקום אליו ניתן ללכת, ניתנו היתרי שהייה להמשיך להתגורר בישראל לאור השנים הארוכות במהלכן השתקעו בה. ויצוין, כי בני הזוג ההורים התגרשו והאשה נישאה לתושב שטחים אחר, ממנו נולדה לה בת נוספת. למרות זאת, בית המשפט העליון לא התנער מבני המשפחה, אשר בשונה מהעותרים 2, 3 ו-4 הינם בעלי מעמד בשטחים, לשם יכלו לחזור. באשר להתייחסות ביהמ"ש העליון למרכיב שהייה בת שנים ארוכות בישראל כטעם שיש לשקול בבקשות למתן מעמד, ר' עוד בבג"ץ 5824/09 פאני זוהר נ' שר הפנים (27.10.10) ובג"ץ 9093/09 טגניש נ' שר הפנים (28.3.11).

23. בשנים האחרונות נקבעו מספר הסדרים להסדרת מעמדם של ילדיהם של שוהים בלתי חוקיים שהתערו בישראל. (ר' החלטת הממשלה 1289, החלטת הממשלה 156 משנת 2006 והחלטת הממשלה 2183 מאוגוסט 2010), באופן כללי, על פי החלטות הממשלה הנ"ל די בכך שילד התערה בישראל משך 5 שנים, בכדי להסדיר את מעמדו ומעמדם של הוריו, אשר שוהים באופן בלתי חוקי ואת מעמדם של אחיו ואחיותיו. ההסדרים המתוארים נכונים והומאניים. הם נובעים ממחויבות ישראל לעקרונות טובת הילד ומבטאים את אחריות המדינה להשלכות היעדרה של מדיניות הגירה סדורה והיעדר אכיפה משך שנים. דא עקא, כי לא ניתן להלום מחד, הסדרת מעמדם כתושבים בימים אלו ממש של מאות ילדי מהגרי עבודה אשר הם והוריהם שהו כאן שלא כחוק, ומאידך, סירוב נחרץ להסדיר את מעמדם של העותרים – ילדיהם של תושבת מדינת ישראל מימים ימימה ואב אשר, גם לו ניתן מעמד תושב קבע בישראל, שכל משפחתם חיה כחוק בישראל, תוך ניסיון לגרשם למקום לא נודע. לא ניתן להלום מצב בו באותה נשימה בה יקבל ילד בן 5 (או אף 4 שנים ותשעה חודשים) להורים מהפיליפינים מעמד של תושב קבע בישראל, מטעמים הומניטאריים הנוגעים לפגיעה בו אם ינותק מהארץ בה גדל – תכריע וועדה מטעם אותו משיב, המתקראת וועדה לעניינים הומניטאריים, כי בעניינם של העותרים הילדים – אין כל טעם הומניטארי.

2.ד. העותרת ובן זוגה סובלים מבעיות בריאותיות חמורות וזקוקים לתמיכה

24. העותרת ובן זוגה, סובלים מבעיות בריאותיות חמורות, מגבילות וחריגות, המצריכות תמיכה מתמדת של הסובבים אותם.

25. אב המשפחה, _____, לוקה בבעיות _____

מצבו כרוני וכמעט בלתי הפיך, והמחלה מקשה על התנהלותו היומיומית במידה כה קיצונית שהוא כמעט ולא יוצא מן הבית. לאחרונה, חלה החמרה במצבו. הוא אינו מסוגל לעבוד בשל מצבו. עוד יצוין, כי נתגלתה בעיה גם בגבו של האב. _____

כתוצאה, סובל האב מכאבים עזים ומתקשה בהליכה. הוא נזקק לטיפול מיוחד בגבו, 3 פעמים בכל יום. העותרת 4 למדה כיצד לבצע טיפול זה, והיא זו האמונה על הטיפול באביה.

26. העותרת סובלת ממגוון בעיות רפואיות: _____ .
גם היא נזקקת לסיוע וליווי 24 שעות ביממה. משיחה של פרקליטת המוקד עם רופאה, ד"ר נסאר, עלה כי מצבה הבריאותי מקשה על תפקודה היומיומי. היא חלשה, מתעייפת במהירות, אינה מסוגלת לעמוד לאורך זמן ממושך וזקוקה לסיוע רב בכל מישורי התפקוד היומיומי. גם העותרת אינה מסוגלת לעבוד.

"נספח ב" אישורים רפואיים על מצב העותרת ובן זוגה מצ"ב כנספח "ב"

27. לעותרים 2, 3 ו-4 תפקיד מרכזי בסיוע להוריהם, ברמות הפיזיות והפרקטיות הבסיסיות ביותר. הם עוזרים להם להתנייד ממקום למקום, כולל עלייה וירידה ממכונית ועלייה במדרגות. הם מסייעים בעבודות הבית ובניקיון, בביצוע מטלות הכרחיות, בקניות. העותרים 2, 3 ו-4 מפקחים על נטילת תרופות מסודרת של הוריהם הנוטים לשכוח ולהתבלבל. ההורים תלויים בילדיהם העותרים וזקוקים להם. העותרת 4 נוהגת לרכוש את התרופות עבור אביה, סוחבת עבורו את מכונית החמצן וסועדת אותו ואת אמה, פשוטו כמשמעו.

28. האחות הגדולה _____, לא גרה בבית, אלא עם בעלה בשכונת סמירה מיס, ולקחת חלק בהליך איחוד משפחות. האחים _____, _____ ו-_____ נמצאים זמן רב מחוץ לבית, בעבודה או בעיסוקים אחרים. _____ עובד מרבית היום באזור ירושלים, ו-_____ ו-_____ ברחובות.

29. העותרים 2, 3 ו-4 נותרים צמודים להוריהם ומחלקים ביניהם את עיקר הנטל של סיוע פיזי ונפשי להורים הנזקקים, בעוד הילדים האחרים תומכים כלכלית, התמיכה בהורים מצריכה את השתתפות כל הילדים. העותרים 2 ו-3 מתקשים, אמנם, במציאת עבודה ללא אישור שהייה בישראל, אולם כאשר עולה בידם למצוא עבודה ולו החלקית ביותר, הרי שמשכורתם הדלה יקרה מפז עבור המשפחה, ומעניקה לכל בני הבית אוויר לנשימה.

30. כפי שניתן להבין, הסיוע של העותרים 2-4 להוריהם וליתר בני ביתם מתבטא בתמיכה פיזית, בריאותית, נפשית וכספית. העותרת ובן זוגה מוגבלים אפילו בפעולות הבסיסיות ביותר: הזנת חפצים, שטיפת כלים, ניקיון הבית, עריכת קניות. בכל אלה מסייעים ילדיהם הגדולים. כאמור, העותרת 4 מסייעת כיום גם בטיפול צמוד באביה.

31. התחושה של העותרים 2, 3 ו-4, המתלווה לחשש שלא יוכלו להיות לצד הוריהם, לסייע להם, לתמוך בהם, קשה ומעציבה. הזכות לחיי משפחה ובכלל זה תמיכה של ילדים בהוריהם בחוליים הינה ערך עליון בחברתנו ושיטתנו המשפטית, המקדשת את ערך המשפחה.

3.ד. מצבה הכלכלי של המשפחה

32. העותרת ובן זוגה אינם עובדים. העותרים 2 ו-3 עבדו עד לאחרונה בתחום הבניה, וכיום הם מחפשים עבודה. העותרת 4 אינה עובדת.

33. העותרת ובעלה נעזרים בקצבת הבטחת הכנסה של הביטוח הלאומי.

34. בנה של העותרת _____ עבר תאונת עבודה בחודש מרץ 2010 ולא עבד במשך זמן ארוך. בבית הדין האזורי לעבודה בירושלים נדחתה תביעתו כנגד מעסיקו בגין התאונה (דמ"ש - 34921-10-10) והוא אף נדרש היום להשיב חוב למוסד לביטוח לאומי.

35. יצוין, ש _____ סובל ממומים מולדים קשים (Situs Inversus-ו Dextrocardia – איברים, ובכללם הלב, הממוקמים בצד ההפוך של הגוף), אשר מגבילים אותו בחיי היום יום ומצריכים הוצאות על טיפול ותרופות. למרות בעיותיו הבריאותיות שב עלי לאחרונה לעבוד.

36. הילדים _____ ו _____ גרים בבית המשפחה ועובדים כיום ברחובות.

37. העותרים 2 ו-3 מתקשים למצוא עבודה קבועה בשל העובדה שהינם חסרי מעמד בישראל, אך כל הכנסה שלהם, מועילה רבות למשפחה – ומהווה נדבך פרנסה מרכזי. העותרים 2 ו-3 רואים בתמיכה הכלכלית במשפחה חלק ממילוי חובתו כלפי הוריו.

4.ד. מצבה המיוחד של העותרת 4

38. בעניינה של העותרת 4 קיים פן נוסף, שאינו קיים בעניינם של אחיה הגברים. העותרת 4 הינה אישה צעירה, ללא בעל, החיה בחברה מוסלמית מסורתית. הסירוב לבקשתה לקבלת מעמד, מעמיד אותה במצב לא פשוט.

39. העדר מעמד יגזור עליה יציאה מבית הוריה. יציאה של בת לא נשואה לבד, למדינה זרה, יהפוך אותה לפגיעה, מוקצה ומהווה פעולה בניגוד לקודים הדתיים והמוסריים של החברה בה היא חיה.

40. גם סיכוייה של העותרת 4 להתחתן ולהקים משפחה בהיעדר מעמד, ולאחר גירושה (שנבעו בחלקם גם ממצב עדין זה), נמוכים ובעייתיים.

41. עניין זה - של ילדה בגירה לא נשואה הצמודה לשולחן הוריה - עלה בפני בית המשפט לעניינים מינהלים בפסק הדין עת"ם (י-ם) 8164/08 **אבו זינה נ' שר הפנים** (4.12.08). שם קבע כבי' השופט סולברג כי נסיבות המיוחדות של העותרות, ילידות 1984 ו-1988, דרשו עיון ומחשבה נוספת על ידי הוועדה הבין-משרדית. למרות שהיו העותרות בגירות, נקבע בעניינן, כי :

עודן משתייכות לתא המשפחתי הגרעיני, וניתוק מחיק משפחתן הריהו קשה. קשה להלום מצב שהשתיים הללו, צעירות ורווקות, יחיו בדד באיו"ש, כשהוריהן ואחיהן חיים כמשפחה בישראל. דבר שכזה מצריך עיון ומחשבה נוספת. תיטיב לעשות זאת הוועדה הבינמשרדית לקביעה ומתן מעמד בישראל, ועדה העוסקת במקרים הומניטאריים חריגים שאינם זכאים לקבל מעמד על פי הקריטריונים הרגילים (שם, סעיף 7)..

42. גם כבי' השופטת נאור התייחסה בדיון בעע"מ 6410/08 לעניינה של העותרת 4, ושאלה את נציג המדינה מה יקרה אם בקשתה תועבר לוועדה הבינמשרדית. היא ציינה את הבעייתיות במקרה שלה: **"גם גילה, וגם היותה רווקה"** (ר' פרוטוקול הדיון שיצורף להלן).

5.ד. לעותרים אין זיקות לירדן, אין מקום עבורם מחוץ לביתם שבישראל

43. העותרים הגיעו לישראל בילדותם. בירדן התגוררו שנים בודדות, באשר משפחתם נדדה בן סעודיה (בה אין להם מעמד) לירדן. במשך 17 שנה, מאז נכנסו עם כל בני משפחתם לישראל בעודם בני 9, 11 ו-13 לא ביקרו עוד העותרים בירדן ואין להם שם כל אדם קרוב.

44. זאת ועוד. העותרים 2, 3 ו-4 אמנם מחזיקים בדרכונים ירדניים, אך מדובר במעמד בלתי-ברור. המס' הלאומי הנלווה למעמד הירדני שברשותם, תקף כל עוד הם מחדשים את דרכונם, ואין בהירות כי יחודש בכל פעם.

45. ירדן מפעילה מדיניות של שלילת אזרחות מפלסטינים. כך נשללה אזרחות של כ-2,700 ירדנים ממוצא פלסטיני בשנת 2009. הדברים התפרסמו בדוח בשם Stateless Again של ארגון

HRW – וכן בכתבה בעיתון מעריב. החשש משלילת אזרחות ומהעדר אפשרות לשהות בירדן הינו חשש ממשי ואמיתי עבור העותרים. את הדוח ניתן למצוא בקישור <http://www.unhcr.org/refworld/type,COUNTRYREP,,JOR,4b6ae5702,0.html>

”נספח ג” כתבה במעריב מצ”ב כנספח ”ג”

6.ד. משפחת העותרים הינה קורבן למדיניות מזגזגת ובירוקרטיה לאה

46. בבואו המשיב לבחון את בקשת העותרים למעמד היה עליו ליתן משקל לשינויי המדיניות הקיצוניים ולא פעם רטרואקטיביים המונהגים על ידו, היעדר פרסום נאות של המדיניות המשתנה, כמו גם למערכת הבירוקרטית רווית המחסומים שהוצבה לנגד העותרים עד הגיעו העותרים לגיל בגירות טרם הוסדר מעמדם.

47. החלטת וועדת ההשגה ניתנה בניתוק חד למציאות בה התחולל סיפורם העגום של העותרים.

48. כפי שיתואר בהמשך, העותרת, האם, נדחקה מעירה, עקב מדיניות מפלה אשר אסרה עליה להתאחד עם בני משפחתה. בשנים בהן נאלצה להתגורר בירדן וסעודיה, לא הורשתה העותרת להסדיר את מעמדם של ילדיה בארצה. העותרת פעלה על פי מדיניות ”הגשרים הפתוחים”, אשר הבטיחה את שימור מעמדה הקבוע, אולם רק לאחר שובה לישראל עם שינוי המדיניות המפלה האוסרת על נשים בלבד להתאחד עם בני זוגן, הסתבר לה למרבה האימה, כי ההבטחה הופרה, וכי אינה ראויה עוד בעיני המשיב לחיות בארצה מולדתה, הפעם בשל השנים בהן נאלצה לחיות מחוץ לישראל, מחמת סירוב המשיב לאפשר לה להתאחד עם משפחתה. מעמדה נשלל והיא התבקשה להסתלק מהמקום על מטלטליה בן זוגה וילדיה. בצר לה, עברה העותרת משכונת כפר עקב, בה התגוררה עם שובה, לשכונה צמודה, קרובה במידה זהה לירושלים, אך מצויה בחלקה מחוץ לה, היא שכונת קלנדיה. העותרת וילדיה המשיכו לנהל את מרכז חייהם בעיר, לצד בני משפחתם המורחבת המתגוררים בירושלים ובשנת 2000, עם שינוי מדיניות שלילת התושבות האכזרית, שבה להתגורר בירושלים. העותרת התבקשה לקיים מרכז חיים בן שנתיים טרם הגשת בקשה להשבת מעמדה. הבקשה להשבת המעמד נבחנה באיטיות ורק עם אישורה הותר לה לפנות עבור ילדיה, אולם גם בשלב זה הסתבר לה כי הדרישות הבירוקרטיות סוגרות עליה. העותרת התבקשה להמציא מסמכים שונים מקוריים ומאומתים מירדן, פרוצדורה מורכבת שארכה זמן. כך קרה שחרף חיי הילדים כאן מילדות, לא ניתן היה להסדיר מעמדם טרם הגיעם לגיל 18.

7.ד. הפגיעה הקשה בכל מישורי חייהם של העותרים

49. מצבם של העותרים כיום בלתי אפשרי. בלא מעמד חוקי כלשהו בישראל, חופש התנועה שלהם מוגבל ביותר, נאסר עליהם לעבוד ולהתפרנס כדין והם נתקלים תדיר באיום להגבלת חירותם מצד גורמי הביטחון.

50. העובדה כי לעותרים אין מעמד בישראל מקשה על כל בני המשפחה ומעמידה אותם במצב של חוסר יציבות וחוסר וודאות. משפחת העותרים הנה משפחה קרובה ומלוכדת, ובני המשפחה אינם מסוגלים לדמיין מצב בו אחד מילדיהם, או שלושה מהם, יגורש מן הארץ אל הלא-נודע. העותרים הילדים הם ילדיהם של תושבת ישראל, החיים כאן מגיל קטינות, ואשר לאחיהם הקטינים, ניתן מעמד של קבע ולאביהם ניתן מעמד ארעי. הם עצמם עדיין סמוכים על שולחן הוריהם, חיים במחיצתם וסועדים אותם בחוליים. בני המשפחה כולם חיים בחרדה מתמדת

מן העתיד לבוא. אכן - כיצד יכולה לתפקד משפחה, כאשר יתכן כי מחר יגורשו ילדיהם הגדולים, עמודי התווך של המשפחה?

ה. המגעים מול המשיב

ה.1. איחוד משפחות ורישום הילדים הצעירים

51. עם שוב המשפחה לישראל, העותרת הגישה בקשה לאיחוד משפחות עם בן זוגה, שנכנס לישראל עם רישיון ביקור על פי הזמנתה. המשיב איפשר לעותרת להזמין לכאן את בן זוגה וילדיה. כן בעת הגשת הבקשה לאיחוד משפחות לא נאמר לעותרת דבר בעניין שלילת מעמדה. על כן הופתעה העותרת בשנת 1996, כאשר נמסר לה ביושב אך בנחרצות, כי על אף שדאגה לשמור על תוקף מסמכי הנסיעה שלה בהתאם למדיניות "הגשרים הפתוחים", נשלל מעמדה בישראל. בהתאם לכך, סרב המשיב לבקשתה לאיחוד משפחות. ודוקו, העותרת קבעה את ביתה מחוץ לירושלים בהסתמך על מדיניות המשיב, ומתוך אילוץ ומשנאסר עליה להתאחד בירושלים עם בעלה. מייד עם שינוי המדיניות היא שבה ארצה, רק כדי לגלות שמדיניות הגשרים הפתוחים שונתה רטרואקטיבית, וכי מעמדה כתושבת קבע לא היה קבוע כלל ועיקר, כי אם נשלל ממנה למפרע, ללא התרעה או שימוע. כעת, לא זו בלבד שנאסר על העותרת להתאחד בארצה עם בעלה וילדיה, אלא שהודע לה שאין מדובר בארצה וכי היא עצמה מתבקשת להסתלק לאלתר. ניתן ללמוד עוד על מדיניות הגשרים הפתוחים ושליטת מעמדם ההמונית של תושבי ירושלים המזרחית שהסתמכו עליה מדו"ח המוקד להגנת הפרט ובצלם "הטרנספר השקט" המצוי בקישור: <http://www.hamoked.org.il/items/10200.pdf>
52. העותרת טיפלה בעניין שלילת מעמדה באמצעות עו"ד תחילה, ולאחר מכן, משאזל כספה, בעצמה. ניסיונות אלה העלו חרס. רק במרץ שנת 2000, נקבעה לראשונה פרוצדורה להשבת תושבות. גם לאחר פרסום תצהיר שרנסקי, ההתנהלות אל מול המשיב היתה רצופת מכשולים בלתי עבירים, באשר המשיב לא פרסם את נהליו, לא תרגם לערבית את טפסיו, ובאשר הגישה ללשכתו היתה כמעט חסומה. על התנאים בלשכת המשיב ניתן ללמוד מפסה"ד בבג"ץ 2783/03 רפול רופא נ' שר הפנים ואח' (3.12.03).
53. בצר לה, פנתה העותרת למוקד להגנת הפרט (להלן: **המוקד**). באמצעות המוקד הגישה בקשה להשבת מעמדה כתושבת ישראל, ומעמדה הושב לה ביום 6.8.2003. ביום 11.5.2004 הגישה העותרת ערר כנגד סירוב המשיב לבקשת איחוד המשפחות עם בעלה, שנשלל בשנת 1996, עקב אי הסדרת מעמדה.
54. ביום 16.8.2004, פנתה העותרת, באמצעות המוקד להגנת הפרט, בבקשה מקדמית לאיחוד משפחות עבור כל ילדיה. הבקשה הוגשה לאחר איסוף מסמכים שלא היו ברשות העותרת, בשל היוולדם של ילדיה בחו"ל.
55. לאחר תזכורות מטעם המוקד, ביום 13.1.2005 הודיע המשיב כי העותרת וילדיה ומוזמנים להגיש בקשתם בלשכתו, ביום 17.1.2005. עם זאת, באשר לילדי העותרת, הודע כי בקשות עבור ילדים בגירים אינן "קריטריוניות", ולכן, עתידות להידחות על הסף.
- "נספח ד" בקשה לאחמ"ש מיום 16.8.04 ותשובת המשיב מ- 13.1.05 מצ"ב כנספח ד"
56. הטיפול בבקשת הילדים הצעירים התעכב זמן רב במשרדי המשיב, ולאור זאת אף הוגשה ביום 18.9.2006 עתירה מינהלית - עת"מ 917/06. בעקבות עתירה זו, הוסדר מעמדם של הילדים

הקטינים עלי, עבדאללה ואברהמים, ושל בן זוגה של העותרת. עוד נקבע כי על המשיב לשאת בהוצאות העותרים בסכום של 7500 ₪.

ה.2. הגשת בקשות למעמד מטעמים הומאניטריים וסירוב המשיב להעברת

הבקשה לועדה הבינמשרדית

57. ביום 22.10.2006 הגישו העותרים הילדים בקשה לקבלת רישיון ישיבה בישראל. בבקשה פורטו הטעמים המיוחדים, והתבקש מעמד מטעמים הומאניטריים. בבקשה הדגישו העותרים, כי נפלו קרבן להשתלשלות אירועים טרגית מבחינתם ובין היתר - שלילת המעמד והשנים שנדרשו לשם השבתו. בשל כך נמנע מהעותרת, להגיש בקשה להסדרת מעמדם של ילדיה בעת קטינותם ועל אף מגורי המשפחה בירושלים. הם ציינו את ההשלכות ההומניטאריות שיש לעובדה כי אין באפשרותם לקבל מעמד כלשהו בישראל. עוד ציינו כי מדובר, הלכה למעשה, בקריעת המשפחה לשניים, וכי אין להם כל זיקה למקום אחר פרט לישראל. כן ציינו העותרים, כי ההורים סובלים מבעיות בריאותיות, בגין תלויה המשפחה בתמיכתם והכנסותיהם של העותרים. זאת, ביחוד לאור העובדה כי ההורים אינם עובדים, זקוקים לתמיכה צמודה, ולתרופות באופן קבוע.

"נספח ה" בקשה למעמד עבור העותרים 2, 3 ו-4 מיום 22.10.06 מצ"ב כנספח "ה"

58. ביום 13.11.2006 יצרה קשר עם המוקד הפקידה מרים אסרף מלשכת המשיב. היא ציינה כי על העותרים להגיש בקשות נפרדות עבור כל אחד מהאחים, בקשות שיבחנו ע"י וועדה פנימית של המשיב, אשר המלצתה תועבר לוועדת חריגים. תור עבורם להגשת הבקשה נקבע ליום 25.12.06.

59. הבקשה עבור העותרים 2, 3 ו-4, בצירוף מסמכי מרכז חיים וטופסי קו"ח, הוגשו ביום 25.12.06 וסומנו 1682/06, 1683/06 ו-1684/06, בהתאמה.

"נספח ו" בקשת העותרים 2, 3 ו-4 מדצמבר 2006 מצ"ב כנספח "ו"

60. ביום 11.1.2007, עדכנה העותרת את המוקד, כי התקשרה אליה גב' מיה לויין מלשכת המשיב ושאלה שאלות בדבר חיי העותרים הילדים, על מקום מגוריהם, פרנסתם, תכניותיהם, מצבם האישי וכיו"ב. ביום 17.1.07 התקשרה שוב גב' לויין, ושאלה שאלות נוספות הנוגעות באותם עניינים.

61. ביום 7.3.2007 התקבל מכתב אשר מודיע כי הבקשות עבור העותרים 2, 3 ו-4 סורבו. במכתב הסירוב נכתב כי ראש צוות מרכז במחלקה לאשרות וזרים במטה המשיב החליטה כי לא נמצאו טעמים הומניטאריים המצדיקים מתן מעמד.

"נספח ז" מכתב המשיב מיום 5.3.07 בדבר סרוב הבקשות מצ"ב כנספח "ז"

62. ביום 15.3.2007, שוחחה גב' אפרת בלומנטל מהמוקד עם גב' לויין. הגב' לויין ציינה כי עניינם של העותרים לא הועבר לוועדה הבינמשרדית, והחלטה נתקבלה על ידי ועדה פנימית של המשיב. נוכח העובדה כי מדובר בהפרת ההבטחה שניתנה למוקד, התקשרה שוב הגב' בלומנטל באותו היום לגב' לויין, אשר טענה כי החלטה נתקבלה על ידי "המטה", ושמדובר, למעשה, בוועדה הבין-משרדית. בסיום השיחה ביקשה הגב' בלומנטל לקבל את פרוטוקול ישיבת הוועדה ואת החלטה המנומקת. הגב' לויין אמרה שהיא תברר אם ניתן להעביר זאת לעותרים.

63. ביום 15.4.2007 הגישו העותרים ערר על החלטת המשיב. בערר ציינו העותרים, כי לא ניתן להבין כדבעי האם בקשות העותרים הילדים הועברו בסופו של יום לוועדה הבין-משרדית, אם לאו. אשר על כן, ביקשו העותרים, כי אם הדבר טרם נעשה, אזי יש להעלות את עניינם של העותרים בוועדה ולאחר שתתקבל החלטה – להעביר לידיהם את פרוטוקול הישיבה.

"נספח ח" ערר מיום 15.4.07 מצ"ב כנספח "ח"

ה.3. עת"מ 1028/07 וע"מ 6410/08

64. בחלוף שבעה חודשים מן היום בו הוגש הערר, ביום 14.11.2007 הגישו העותרים עתירה מנהלית נוספת, עת"מ 1028/07, כנגד אי המענה ולגופו של עניין. בעתירה פורטו הטעמים ההומניטאריים והמשפטיים, במסגרתם טענו העותרים כי על המשיב לאשר את בקשתם. בעתירה טענו העותרים כי לא ניתנה הנמקה לסירוב להעברת הבקשות לוועדה הבינמשרדית, וכמו כן, התעלם המשיב מהטעמים ההומניטאריים שהועלו בבקשה.

"נספח ט" כתב עתירה בעת"מ 1028/07 מצ"ב כנספח "ט"

65. בעקבות העתירה, התקבל ביום 10.3.08 במוקד מכתבה מיום 9.3.08 של גב' אלינור גולן, ר' דסק מרכז במטה המשיב. במכתב זה עדכנה כי אין בכוונתה להעביר את הבקשה לוועדה הבינמשרדית לעניינים הומניטאריים.

"נספח י" מכתב אלינור גולן מיום 9.3.08 מצ"ב כנספח "י"

66. ביום 11.3.2008 התקבל כתב התשובה של המשיב לעת"מ 1028/07. לכתב התשובה צורף לראשונה פרוטוקול הוועדה הלשכתית שדנה בעניינם של העותרים.

"נספח יא" כתב התשובה בעת"מ 1028/07 ופרוטוקול הוועדה מצ"ב כנספח "יא"

67. ביום 13.3.2008, הגישו העותרים את עיקרי הטענות מטעמם, בעקבות קבלת הסירוב הסופי לבקשתם. בעיקרי הטענות חזרו העותרים ופירטו את השתלשלות האירועים הטראגית שהובילה למצבם, כמו כן את היות העותרים הילדים בעלי זיקות לישראל בלבד, ועל כך שכיום, מקיימים למעשה העותרים הילדים את ההורים. בנוסף טענו העותרים כנגד הקביעה הקשה והחד משמעית כי אין טעמים הומניטאריים בבקשת המשפחה.

"נספח יב" עיקרי טענות מטעם העותרים בעת"מ 1028/07 מצ"ב כנספח "יב"

68. ביום 17.3.2008 התקיים הדיון בעתירה, אשר בסופו של יום נדחתה.

"נספח יג" פסק דין בעת"מ 1028/07 מצ"ב כנספח "יג"

69. ביום 17.7.2008, הוגש לבית המשפט העליון ערעור מינהלי - ע"מ 6410/08 כנגד פסק דינו של ביהמ"ש המחוזי. ביום 31.7.2008 ניתן צו ביניים לעותרים, בהסכמת המשיב.

"נספח יד" הודעת הערעור ע"מ 6410/08 מצ"ב כנספח "יד"

"נספח טו" סיכום טענות מצד העותרים במסגרת ע"מ 6410/08 מצ"ב כנספח "טו"

"נספח טז" סיכום טענות מצד המשיב במסגרת ע"מ 6410/08 מצ"ב כנספח "טז"

"נספח יז" סיכומי תשובה מצד העותרים במסגרת ע"מ 6410/08 מצ"ב כנספח "יז"

70. ביום 10.5.2010 התקיים דיון בע"מ 6410/08. בדיון, התייחסו השופטים להחלטת גב' גולן, ראש דסק מרכז במטה המשיב, שלא להעביר את עניינם של המבקשים לדיון בוועדה הבינמשרדית. מהערות השופטים בדיון עלה, כי אמנם מקובל עליהם הנוהל לפיו ראש הדסק מוסמכת "לסנן" בקשות ולא להעבירן לוועדה אם בעיניה הן חסרות סיכוי, בכדי לא "להציף" את הוועדה בפניות. עם זאת, מאמירות השופטים היה ברור, כי בעיניהם המקרה **דנן אינו**

מקרה אשר יש "לסננו" ולסרב להעלותו לוועדה, וכי מדובר במקרה חריג, של מי שהגיעו הנה כקטינים עם משפחתם וחיים כאן שנים רבות. כך, למשל, דבריו של כבוד השופט פוגלמן:

זה לא מקרה טריוויאלי שאתה בא עם ההורים שלך בגיל 9 או 11 ונשאר כל כך הרבה שנים ועכשיו אתה מסולק לירדן. יש בעיה. אנחנו לא נוקטים עמדה לגבי מה תכלית הוועדה ההומניטארית אבל זה לא המקרה. אנחנו יודעים שיש נטייה, לכן הסיווג המוקדם הזה מובן אבל זה חוצה את הסף במובן הזה שמצדיק. זה לא מקרה רגיל ... אני מדבר על שלושתם ולא רק על הגברת הצעירה (הכוונה היא לאחות מייסון - ע.ל). הם באו כילדים, הוריהם פה, כל השנים היו פה הוריהם, האמא קיבלה מעמד. לא לדון בכלל בעניין הזה?

ועוד ניתן ללמוד על רוח הדברים בדיון בבית המשפט העליון מחילופי הדברים הבאים:

עו"ד שוויקה:

לגבי המערערת הצעירה. הטענה מייחסת לכל אשה במצב כזה. יש לא מעט מקרים כאלה.

כב' השופט פוגלמן:

אני מדבר על שלושתם ולא רק על הגברת הצעירה. הם באו כילדים, הוריהם פה, כל השנים היו עם הוריהם, האמא קבלה מעמד. לא לדון בכלל בעניין הזה?

71. לאור הערות בית המשפט העליון, ולאחר התייעצות עם הגורמים הרלוונטיים, הודיעה המדינה במסגרת הדיון בעע"מ 6410/08, כי עניינם של העותרים יעלה לוועדה הבינמישרדית לעניינים הומניטאריים ודוקו כי לא לוועדה מכח הוראת השעה, אשר אפילו לא נזכרה ע"י המשיב במסגרת הערעור, במסגרת העתירה שקדמה לו ולאורך החלטותיו הקודמות של המשיב. הבקשה הועברה לבחינת הוועדה הבינמישרדית כמעט שש שנים לאחר שהוגשה בקשתם הראשונית.

"נספח יח" פרוטוקול ופס"ד עע"מ 6410/08 מיום 10.5.10 מצ"ב כנספח "יח"

ה.4. הבקשה ההומניטארית נשוא השגה 680/11 והעתירה דנן

72. בעקבות ובהתאם לעע"מ 6410/08 הוגשה ביום 17.11.2010 בקשה נוספת לוועדה הבינמישרדית ההומניטארית. בבקשה פורטו שוב ובהרחבה הטעמים ההומניטאריים לבקשה.

"נספח יט" בקשה ההומניטארית מיום 17.11.10 מצ"ב כנספח "יט"

73. ביום 15.5.2011 השיבה ר' דסק מרכז, גב' אלינור גולן, כי הבקשה מועברת להחלטת הלשכה המשפטית במשרדי המשיב.

"נספח כ" מכתב אלינור גולן מיום 15.5.11 מצ"ב כנספח "כ"

74. ביום 30.6.11 התקבל במשרדי המוקד מכתב מגב' גולן, אשר עדכן על סירוב הבקשה. במכתב הסירוב (מיום 30.5.11) נכתב כי הבקשה סורבה, וניתנה ההחלטה:

אחר בחינת התיק ומכלול הנסיבות העולות ממנו הוחלט לסרב לבקשה לקבלת מעמד כלשהו בישראל עבור הילדים הבגירים מאחר ולא נמצאו טעמים הומניטאריים ו/או חריגים המצדיקים מתן מעמד, מאחר ואין כל שינוי בנסיבות. בזמן הולדת הילדים הבגירים המשפחה שהתה בחו"ל ואף לאחר חזרתם לישראל עברה המשפחה להתגורר באזור, מעשי המשפחה נעשו מתוך בחירה מודעת וכיום מדובר בילדים בגירים אשר רוב חייהם חיו מחוץ לישראל ולגביהם לא מתחייב שיגורו ביחד עם הוריהם ומהווים תא משפחתי נפרד.

"נספח כא" מכתב אלינור גולן מיום 15.6.11 והחלטת הוועדה הבינמשרדית מיום 30.5.11

מצ"ב כנספח "כא"

75. כבר כעת, לא ניתן להימנע מהתייחסות לדבריה הצורמים של הגב' גולן בדבר בחירת ההורים, כך על פיה, לחיות מחוץ לישראל. ויש לתמוה - האם הגב' גולן מצפה שהעותרים יחיו כאן שלא כחוק? בניגוד למדיניות המשיב ולהחלטתו המפורשת בעניינם, אשר אסרה עליהם לחיות כאן, אותן שנים? המדינה סילקה פשוטו כמשמעו את העותרת ומשפחתה משטחה ואז מסבירה לעותרת כי לא תוכל להסדיר כאן את מעמדם של ילדיה משום שהעותרת בחרה שלא לחיות כאן בניגוד לחוק. המדובר בהנמקה לגלגנית, אשר מוטב היה לו לא היתה מועלית על הכתב. לעומת הנמקה תמוהה זו נעדרת החלטת המשיב כל התייחסות לטענות ההומניטאריות שהועלו ע"י העותרים.

76. בימים 4.7.2011 ו-19.7.2011 נשלחו תזכורות למשיב, בהן ביקשו העותרים שוב לקבל את פרוטוקול הדיון בוועדה. רק ביום 26.7.2011 התקבל מסמך שכותרתו פרוטוקול, אף כי אינו מהווה רישום של דברי הנוכחים, כי אם סיכום קצר בלבד של המקרה אליבא דה המשיב. לבסוף, שוב, כמו מנטרה, נכתב בלאקונית, כי לא נמצאו טעמים הומניטאריים/חריגים לבקשה. הנמקת הגב' גולן בדבר עזיבת המשפחה מרצון, לא נכתבה בהחלטת הוועדה ולא ברור מהיכן נשאבה.

"נספח כב" מסמך המכונה פרוטוקול הוועדה הבינמשרדית מצ"ב כנספח "כב"

77. כנגד החלטה זו של הוועדה הבינמשרדית, הוגשה ביום 29.8.11 השגה במספר 640/11, היא נשוא עתירה זו. במסגרת ההשגה התבקש הסדרת מעמדם של העותרים 2, 3 ו-4 (העותרים 3 ו-4 צורפו בהמשך להשגה, לאחר שנישואיהם התפרקו עוד טרם החלו בפועל).

"נספח כג" כתב השגה 640/11 מצ"ב כנספח "כג"

"נספח כד" בקשה לצורף העותר 3 להשגה מצ"ב כנספח "כד"

78. במסגרת ההשגה ניתנו החלטות האוסרות על צעדי אכיפה כנגד העותרים 2 ו-3 וזאת ללא התנגדות המשיב.

"נספח כה" החלטות ביניים בדבר איסור צעדי אכיפה מצ"ב כנספח "כה"

79. ביום 2.1.12 הוגשה תשובת המשיב להשגה. וביום 15.3.12 הוגשה תגובת העותרים לתשובת המשיב.

"נספח כו" תשובת המשיב להשגה 640/11 מצ"ב כנספח "כו"

"נספח כז" תגובת העותרים לתשובת המשיב להשגה 480/11 ואישור גירושי העותרת 4 מצ"ב כנספח "כז"

80. בהעדר תגובה לתגובת העותרים, ניתנה החלטה בהשגה ביום 23.5.12 (צורפה כנספח א'). החלטת ועדת ההשגה דחתה את טענות העותרים לגבי טעמים הומאניטריים הקשורים לעותרים 2, 3 ו-4 ולגבי התנהלות והפרוצדורה של הוועדה הבינמשרדית. ועדת ההשגה קבעה, כי לא נבדק לעומק מצבם ההומניטארי של העותרת ובן זוגה. הוועדה הורתה על קיום שימוע נוסף לעותרים 2, 3 ו-4 ועל קיום דיון מחודש בעניין. יחד עם זאת, ועדת ההשגה הותירה בפני המשיב את החלטה האם להעביר את עניינם של העותרים אל הוועדה הבינמשרדית, או אל ועדת הוראת השעה, העוסקת בתושבי שטחים. זאת, בניגוד, לקביעת ביהמ"ש העליון, לפיה

עניינה של המשפחה יבחן בוועדה הבינמישרדית, שמשמעותה כי לא יראו במשפחה תושבי שטחים ואף בניגוד לעמדת המשיב עצמו, אשר ראה בעותרים אזרחי ירדן לאורך שנים ארוכות של התדיינויות. בהתאם להכרה זו אף ניתן מעמד של קבע לאבי העותרים ולשלושת אחיהם.

1. התייחסות לקביעות הכלליות של ועדת ההשגה

81. ועדת ההשגה קבעה מספר קביעות עובדתיות וכלליות, והתבססה על קביעות אלה. חשוב, בראשית ההתייחסות לשגיאות בהחלטת ועדת ההשגה והמשיב, לעמוד על אי-הדיוקים העובדתיים והקביעות הכלליות של ועדת ההשגה.

82. ראשית, בסעיף 2 להחלטה, קובעת וועדת ההשגה באופן שגוי כי בשנת 1995 יכולה היתה העותרת לבקש איחוד משפחות לו היתה מתגוררת בישראל, אך עברה מיוזמתה לקנדה. דא עקא, כי הדברים כהויותם שונים, מכפי שמציגה אותם הוועדה. העותרת ביקשה להתאחד עם משפחתה בישראל, הגיעה הנה עם בן זוגה וילדיה באישור המשיב וקבעה ביתה בירושלים. אלא ששנה לאחר בואה נמסר לה כי מעמדה נשלל ועל כן אין היא מורשית להתאחד עם בני משפחתה ואף אין היא מורשית לחיות בישראל כלל. הודעתו הפתאומית של המשיב טלטלה את חיי העותרת, בן זוגה ושבעת ילדיהם ואילצה אותם לעבור לשכונה סמוכה כמצוות הניפוי של המשיב. הוועדה אף מציינת אגבית כי לא נטען בפניה כי שלילת התושבות של העותרת נעשתה שלא כדין. למעלה מן הצורך, נבהיר, כי לטענת העותרים שלילת המעמד נעשתה שלא כדין, אולם משהושב המעמד ומבקשתם עסקה בנושא אחר – הסדרת מעמד הילדים, לא מצאו לנכון לפרט את טענותיהם המשפטיות באשר לשלילת התושבות, אשר הושבה.

83. בסעיף 7 להחלטה קובעת הוועדה שהעותרים 2, 3 ו-4 לא היו כלל בישראל עד שנת 2000. הדברים אינם נכונים ואינם עולים משום ראיות שהוצגו בפני הוועדה והמשיב. העותרים התגוררו בירושלים עם שובם ארצה ועד שנת 1996. משנמסר להם כי עליהם לעזוב עקב שלילת מעמד האם, חיו לסירוגין בן ירושלים לקנדה שבגבולה, ונמצאו כמעט כל יום בתחומי ירושלים, שם בילו, שם קנו, שם עבדו, נפגשו עם משפחה וחברים.

84. בסעיף 7 הובאה מעין השערה של הוועדה, כי לעותרת בני משפחה המתגוררים באזור, וזאת גם בהסתמך על פסק דין בל (י-ם) 11375/05 **חברתאוי נ' המל"ל** (20.2.08). פסק הדין כלל אינו עוסק באנשים, אלה בנכס שהיה שייך לאביה המנוח של העותרת. פסק הדין עוסק בשאלה מהו חלקה של העותרת בנכס. אין להסיק מפסק הדין, וגם לא נרשם בו, שהעותרת או מי מבני משפחתה גרים בבית בקנדה נכון לאותו מועד. לא ברור גם מאיפה הגיעה הביטוי 'רחב ידיים' בהקשר לבית. לעותרים אין בני משפחה בשטחים וממילא אין להם מעמד שם או אפשרות לקבלו בהיות מוצא אביהם מירדן, ובהיות, היום, הוריהם שניהם תושבי קבע בישראל. לעותרים גם אין קשר לירדן, כאשר הם לא היו שם מאז 1995, לא נטען שאין להם משפחה שם, אלא להעדר קשר קרוב. ניכר שהוועדה סימנה מטרה, והכפיפה את העובדות לאותה מטרה, בלא לבדוק באופן מספק האם יש לעובדות אלה ביסוס.

85. הוועדה קובעת, בניגוד לראיות ולעובדות בשטח, כי העותרים 2, 3 ו-4 אינם נסמכים על שולחן הוריהם. גם כאן נפלה הוועדה לכדי טעות, באשר העותרים 2, 3 ו-4 חיים ביחידה משפחתית גרעינית אחת, גם כבגירים עם הוריהם. הנישואין של העותרים 3 ו-4 היו על הנייר בלבד, ולא הביאו לעזיבתם את הבית. בין לבין, העותרת 4 ביטלה את הנישואין והעותר 3 נמצא בהליכים דומים. בחברה המוסלמית עצם קיום חוזה נישואין, ללא מעבר למגורים משותפים, אינו מנתק את הקשר בין ההורים לילדיהם, ובוודאי לא במקרה של העותרים.

86. בעניין המעמד הירדני של העותרים, שוב נפלה הועדה לכלל שגגה, באשר מדיניות ירדן, כפי שהוסבר לעיל, מכוונת כלפי פלסטינים בישראל וירדן כבר שללה מאלפים את אזרחותם.
87. הועדה קובעת, כלאחר יד, כי היא דוחה את טיעוני העותרים, לפיהם המדיניות המפלה של המשיב, שלא אפשרה לאם המשפחה לחיות בישראל כחוק, גרמה להם לחיות מחוץ לישראל. כאמור, מעמד העותרת נשלל בהחלטה פרטנית על ידי המשיב, ורק לאחר מאבק, ושינוי המדיניות המפלה, הצליחה העותרת להשיב לה אותו. האם ניתן ברצינות לומר, כי באותן שנים בהן הייתה העותרת נשואה לבן זוגה, משנת 1978, כאשר הייתה בתוקף מדיניות שאסרה על איחוד משפחות של אישה ישראלית עם גבר זר, הייתה זו בחירה חופשית של בני הזוג שלא לגור בישראל? האם ניתן לומר ברצינות כי לאחר שנשלל מעמדה של העותרת, בניגוד למדיניות הגשרים הפתוחים והיא התבקשה להסתלק מישראל, הייתה זו בחירה חופשית מרצון שלה, שלא לגור בישראל? גישה צינית זו, עולה כדי עידוד מצד המשיב לדבר עברה, באשר טמונה בה הצפייה הכמו מובנת מאליה להפרת החוק. ונזכיר, כי מסר זה בואריאציות שונות מאפיין מגוון מהליכי המשיב. כך למשל, הליך איחוד משפחות הדורש שנתיים של שהייה בלתי וחוקית כתנאי לאישורו. כך למשל, הליך השבת התושבות על פי נוהל שרנסקי, אף הוא מתנה את השבת המעמד המיוחל בשהייה בלתי חוקית בת שנתיים בישראל ללא כל רישיון ישיבה. כך גם בעניין הסדרת מעמדם של ילדים שמשפחתם התגוררה מחוץ לישראל ושהייה אליה. עם זאת, מעניינת במיוחד עמדת המשיב בענייננו זה, בו מגדיל המשיב לעשות בהנחתו, כי על העותרת היה להישאר בירושלים באותה עת ממש בה נדרשה מפורשות לעוזבה. ור' עת"מ 1140/06 **זעתרה נ' שר הפנים**, (פסק דינו של כב' השופט סובל מיום 30.11.07), בו נמתחה ביקורת על גישה זו של המשיב.
88. הועדה קובעת, בחוסר רגישות, כי השתהותה בת השנה של העותרת, כיוון שלא היו בידיה מסמכי לידה מסעודיה, אינה מהווה טעם הומניטארי. אמירה זו מצביעה על חוסר רגישות ואדישות מצד הועדה לגורל הילדים העותרים. ודאי שעצם אי-המצאות מסמכים אינו טעם הומניטארי, יחד עם זאת, הקושי להשיג מסמכים מארץ אחרת, שאינה נמצאת ביחסים עם ישראל, הוא קושי אנושי וברור על פניו. ודאי שעל המשיב, כמו כל גוף השוקל שיקולים של בני אנוש, להתחשב בסיבת העיכוב, במקרה זה, עיכוב שלא באשמת העותרים.
- ז. **מתן אפשרות הפניית העותרים לועדה על פי הוראת השעה עומד בניגוד לדיון בבית המשפט העליון, לדיון ולעובדות המקרה**
89. בסעיף 17 להחלטה מציינת הועדה, כי לאחר קיום שימוע לעותרים 2, 3 ו-4, "יחליט המשיב, על פי נהליו, האם להעביר את עניינם של המשיבים אל הועדה הבינמשרדית או אל הועדה ההומניטרית שהוקמה בחוק הוראת השעה...".
90. קביעה מפתיעה זו, המסווגת את העותרים 2, 3 ו-4, פוטנציאלית כתושבי שטחים, הינה קביעה המנוגדת לעובדות המקרה, לדיונים הרבים בערכאות שהתנהלות בעניינם של העותרים ולדין.
91. ראשית, העותרים 2, 3 ו-4 פשוט אינם תושבי שטחים לפי כל הגדרה שהיא. הם אינם רשומים בשטחים, אביהם ירדני במקור ואמם ירושלמית. מעולם לא היה למי מההורים או לעותרים הילדים מעמד כלשהו בשטחים. הם אינם יכולים לקבל מעמד בשטחים. העותרים לא נולדו בשטחים, אלא בסעודיה, הם התגוררו בקלנדיה שעל גבול ירושלים ובירושלים לסירוגין

תקופה קצרה, כארבע שנים, תוך שהם מנהלים חייהם בירושלים. בתקופה זו העותרים 2, 3 ו-4 היו קטינים.

92. שנית, על פי פסה"ד של בית המשפט העליון בעע"מ 6410/08, בהסכמת המשיב, שניתנה לאחר היערות ביהמ"ש, הובא עניינם של העותרים בפני הועדה הבינמשרדית לעניינים הומאניטריים. לועדה ההומאניטרית כלל אין סמכות לדון במקרים של תושבי שטחים. האם פסק הדין של בית המשפט העליון שגוי? האם הסכמת המשיב, בדרגים הגבוהים ביותר ניתנה בחוסר סמכות? האם ועדת ההשגה מהווה הליך ערר על פסקי דין של בית המשפט העליון והסכמות שהושגו בערכאה הגבוהה ביותר הקיימת בישראל? נראה, כי ועדת ההשגה סבורה שכך הוא הדבר, כאשר, כלאחר יד, היא מבטלת פסיקה של בית המשפט העליון וקובעת, כי ההחלטה לגבי איזו ועדה לבחור, נתונה שוב בידי המשיב 'על פי נהליו'. קביעה זו של ועדת ההשגה הינה פסולה ודינה בטלות.

93. ויצוין, כי עד לקביעת ועדת ההשגה לפיה, לכאורה, למרות פסק דינו של ביהמ"ש העליון נתונה למשיב הסמכות להעביר את בחינת עניינם של העותרים מהוועדה הבינמשרדית לוועדה ההומניטארית מכח חוק הוראת השעה – מעולם, לא טען המשיב כי העותרים הינם תושבי שטחים. לא במסגרת הלשכה, שקיימה בעניינם של העותרים שימוע עם הוריהם ודנה בעניינם בוועדה לשכתית, לא במטה, לא בוועדה הבינמשרדית, לא ע"י פרקליטות המחוז במסגרת הטיפול בעתירה המינהלית עת"מ 1028/07, כאמור, לא במסגרת עע"מ 6410/08, ואף לא במסגרת תשובת המשיב להשגה נשוא עתירה זו.

94. שלישית, אבי המשפחה, ויתר האחים של העותרים קיבלו מעמד של קבע בישראל, בעוד המשיב ראה בהם לאורך כל הדרך כתושבי/אזרחי ירדן. כך שודרג מעמדו של האב במסגרת ההליך המדורג וביום 27.2.12 הונפקה לו תעודת זהות במעמד של קבע. כך שודרג מעמד הילדים עלי, עבדאללה ואבראהים למעמד קבע ביום 22.2.09, כלומר המשיב לא הכפיף גם אותם לחוק הוראת השעה. בקשתם אושרה במסגרת עתירה שהתנהלה בבית משפט נכבד זה – עת"מ 917/06. הכיצד אותו תא משפחתי, שהתגורר כל הזמן באותו מקום, כאשר הן הילדים והן אב המשפחה רשומים בירדן, יכול 'להתפצל' לחלק שהוא תושבי שטחים וחלק שהם תושבי/אזרחי ירדן?

ודאי שהדבר אינו אפשרי, אינו הגיוני ומנוגד לדין.

"נספח כח" ת.ז. של אבי המשפחה מיום 27.2.12 מצ"ב כנספח "כח"

95. רביעית, אין כל היגיון ובסיס להפריד בהגדרות ובתשובות של בני אותה משפחה שהתגוררו כל העת באותו מקום. בעניין דומה, קבע בית המשפט בעת"מ 52454-12-10 מוראר נ' מ"י (פזק דינו של כב' השופט, ד"ר י' מרזל מיום 15.4.12):

כל הקטינים התגוררו אותה העת עם אימם. ההבדל היחיד בינו לבין העותרת 5 – בו נתלה המשיב – הוא עובדת לידתו באזור להבדיל מלידת העותרת 5 בישראל. לנתון זה חשיבות אמנם, אולם לא מצאתי כי יש בו בנסיבות המקרה כדי להכריע את הכף ולהביא למסקנה לפיה לפי הדין שחל אותה העת עותרת 5 תיחשב כמי שלא הייתה תושבת האזור בעת הגשת הבקשה (שהוגשה עבור כל הילדים), ואילו אחיה הצעיר עותר 3 ייחשב באותו הזמן, על פי אותו הדין ובאותן נסיבות בדיוק למעט מקום הלידה – כ"תושב אזור".

פסה"ד בעניין מוראר ניתן לאחר שבעקבות פס"ד קודם בעניינה של אותה המשפחה, עת"מ 311/06 מוניר נ' שר הפנים, קבעה ועדת ההשגה כי האחות הבכורה באותה משפחה (משפחת

מוראר – אשר נקראת גם **מוניר** ילידת ישראל, אשר עברה מהשטחים לישראל בגיל 17 ו-11 חודשים, איננה תושבת שטחים. משכך, פסק ביהמ"ש הנכבד בעת"מ 52454-12-10, הרי שקביעה זו תקפה גם ליתר האחים. גם בענייננו, משנקבע כי האב ושלווה מהאחים אינם תושבי שטחים ולא חל בעניינם חוק הוראת השעה, הרי שגם בילדים, שהתגוררו תמיד עם אביהם ואחיהם, אין לראות כתושבי שטחים.

ח. **מקרים חריגים מסיבות הומניטאריות בהם קיימים שיקולים מיוחדים - מהם?**

96. מדיניות המשיב היא שלא להעניק למי שאינם יהודים רישיונות לישיבת קבע בישראל, אלא "במקרים חריגים מסיבות הומניטאריות בהם קיימים שיקולים מיוחדים" (בג"ץ 3403/97 **אנקין נ' משרד הפנים** פ"ד נא(4) 522, 527). משרד הפנים מעולם לא הגדיר מהן אותן נסיבות הומניטאריות ושיקולים מיוחדים שבגינם יוענק למי שאינו יהודי מעמד בישראל.

97. עם זאת, עיון בפסיקות בתי המשפט בעניינים אלה, מעלה כי **מתן מעמד לילדיהם הבגירים של תושבי או אזרחי ישראל** – אשר אינם נחשבים "קריטריוניים" על פי מדיניות המשיב – הוא עניין שבנסיבות מתאימות יבוא בגדרם של אותם חריגים. ראו לעניין זה: עת"מ 811/05 **אבו ג'זאלה נ' שר הפנים**; עת"מ 1068/03 **ולרי נ' משרד הפנים**. גם בעת"מ 1030/06 **תמימי נ' משרד הפנים**, במסגרת הסדר, הוחלט ליתן מעמד של א/5 לעותר בגיר, אשר שני הוריו שהיו תושבים נפטרו. כך גם במסגרת ההסדר בע"מ 11472/05 **ראזם נ' משרד הפנים**, הותווה מסלול להסדרת מעמד בישראל למר אנואר ראזם, חסר מעמד בגיר לאב ישראלי ואם מהשטחים, תחילה, ולאור מניעה פלילית, באמצעות מתן מעמד מסוג ב/1, ובהמשך באמצעות מעמד. בעניין ראזם, שעל נסיבותיו אפשר ללמוד מפסה"ד בעת"מ 128/05 **ראזם נ' שר הפנים**, התגורר המערער עם משפחתו לאורך שנים ארוכות בקלנדיה והיה בגיר בעת הגשת הבקשה. אף על פי כן, עניינו לא נבחן בוועדה שהוקמה מכח חוק הוראת השעה והוא לא הוגדר כתושב שטחים. עותרים בענייננו, לעומת זאת התגוררו בקלנדיה זמן קצר בלבד. אין להם הורה תושב שטחים, כי אם, היום, שני הוריהם ישראלים.

98. כך פסק כבוד השופט ברק (כתוארו אז) בבג"ץ 840/79, **מרכז הקבלנים והבונים בישראל נגד ממשלת ישראל**, פ"ד ל"ד(3), 729, בעמודים 745-746.:

המדינה באמצעות הפועלים בשמה היא נאמן של הציבור, ובידיה הופקד האינטרס הציבורי והנכסים הציבוריים לשם שימוש בהם לטובת הכלל... מעמד מיוחד זה הוא המטיל על המדינה את החובה לפעול בסבירות, ביושר, בטוהר לב ובתום לב. אסור למדינה להפלות, לפעול מתוך שרירות או חוסר תום לב, להימצא במצב של ניגוד עניינים. קיצורו של דבר עליה לפעול בהגינות.

99. נזכיר גם, כי המשיב מחויב להתחשב בשיקולים הומניטריים בבואו להפעיל את שיקול דעתו. בבג"ץ 794/98 **שייח עבדאל קארים עובייז ואח' נ' שר הבטחון**, פ"ד נה(5), 769, עמ' 773-774, פסק הנשיא ברק:

מדינת ישראל הינה מדינת חוק; מדינת ישראל היא דמוקרטיה, המכבדת זכויות אדם, והשוקלת בכובד ראש שיקולים הומניטריים. שוקלים אנו שיקולים אלה, משום שהחמלה וההומניות טבועה באופיינו כמדינה יהודית ודמוקרטית; שוקלים אנו שיקולים אלה, שכן יקר בעינינו כבודו של כל אדם, גם אם הוא נמנה עם אויבינו

השוו בג"ץ 320/80 **קוואסמה נ' שר הבטחון**, פ"ד לה (3), עמ' 113, 132).

100. העותרים עומדים על טענותיהם בדבר הנסיבות ההומניטאריות המצדיקות מעמד בישראל לעותרים 2, 3 ו-4, כפי שהובאו לעיל. נראה, כי המשיב לא פעל ברגישות ובתשומת לב לבקשת העותרים, ופסל אותה כלאחר יד. לעניין זה יופנה בית המשפט הנכבד לדברים שנאמרו בבג"ץ 7139/02 **עבאס-בצה נ' שר הפנים**, פ"ד נז(3) 481, 489 ::

חשוב לזכור כי כל אחד מהפונים למשיב בבקשת מעמד בישראל הוא עולם ומלואו, וכי כל החלטה המתקבלת בעניינו – על-ידי המשיב או על-ידי רשות אחרת הפועלת מטעמו – עשויה להיות הרת-גורל ובעלת השפעה דרמטית על חייו, כבודו ויתר זכויותיו של הפונה. פועל-יוצא הכרחי מכך הוא, כי לכל בקשה לקבלת מעמד בישראל המונחת לפני המשיב מצווים הוא, וכל הפועלים מטעמו, להתייחס ברגישות ובתשומת לב...

101. לא ברור ולא נומק, מדוע אין טעמים הומאניטריים מיוחדים בעניינם של העותרים 2, 3 ו-4. קביעה זו של המשיב טומנת בחובה הנחה עובדתית, לפיה הטעמים ההומניטאריים שהעלו העותרים אופייניים למרבית המקרים בהם לא ניתן מעמד בישראל לילדים בגירים. המשיב לא ציין על מה מסתמכת הנחה זו. האם מצבם הרפואי של העותרת וכן זוגה אופייני לרוב המקרים מעין אלה? האם ההסתמכות של המשפחה על העותרים הילדים היא עניין האופייני לכל המקרים הללו? האם מצבה המיוחד של העותרת 4 אופייני גם הוא למרבית המקרים? האם הזיקה המוחלטת של העותרים לישראל לאורך שנים ארוכות היא עובדה המאפיינת את כל המקרים האלה? האם היעדר זיקה למקום אחר היא מאפיין? האם הצירוף של טעמים אלה אף הוא מאפיין את כל המקרים?

102. העותרים יטענו, כי את הטעמים ההומאניטריים שהעלו יש לבחון אחד לאחד וליתן משקל לכולם בשקלול הכולל, זאת לא עשה המשיב. וכך לא הורתה ועדת ההשגה למשיב, אשר כיוונה אך ורק למצב הרפואי של העותרת וכן זוגה, בקובעה מפורשות כי טעמים אחרים אינם.

ט. הפגמים הפרוצדוראליים והשלכותיהם המהותיות בהחלטת הוועדה הבינמשרדית ותשובת ר' דסק מרכז

103. נוהל מס' 5.2.0022 מעגן את אופן פעולתה של הוועדה הבינמשרדית. בין השאר, נקבע בנוהל, כי יש לציין את שמות חברי הוועדה ותפקידיהם בפרוטוקול הדיון, וכי על הפרוטוקול לכלול את עמדות כל אחד מחברי הוועדה, אם היו כאלה, המלצותיהם והנמקות החלטתו של כל אחד מהם.

"נספח כט" נוהל ועדה בינמשרדית מצ"ב כנספח "כט"

104. החלטת הוועדה הבינמשרדית היתה דומה מאד להחלטה קודמת של ר' דסק מרכז הגב' גולן, אשר ניתנה טרם הוראת ביהמ"ש העליון כי הנושא יבחן בוועדה. יובהר, שההחלטה כפי שנכתבה בהחלטת הגב' גולן אינה מופיעה בפרוטוקול אשר נשלח למשרד הח"מ כחודש לאחר קבלת התשובה.

105. נשוב ונציין, כי הטענה לפיה, לאחר חזרת המשפחה מחו"ל, היה מרכז החיים של המשפחה מחוץ לתחום, מתוך בחירה שלהם – הינה בבחינת לעג לרש. הרי המשיב מלכתחילה אסר על העותרת לחיות כאן. בהמשך, הוא זה ששלל את תושבותה של העותרת, סרב להשיבו ורק לאחר שנים חזר בו, והשיב לעותרת את מעמדה – כיצד ניתן לטעון כיום, כי מגורי המשפחה לתקופת מחוץ לישראל ועל גבולה, בעוד נאסר עליהם לחיות בישראל, נבעה מבחירה אישית של העותרים?

106. יתרה מזאת, מסיכום הוועדה, עולה כי פרטי המקרה הועלו בצורה לאקונית ביותר, באמצעות תיאור השתלשלות עניינים מטעה, המוציא את כלל הטעמים שהובאו בבקשה. ההחלטה נוגעת באופן קלוש בטעמים ההומניטריים כפי שהובאו בשלב מאד מוקדם במיצוי ההליכים המפרך (משנת 2006, ר' סעיף 12 לסיכום), וללא התייחסות לאישורים שהוגשו לוועדה; ללא כל התייחסות לעובדות זיקות העותרים הילדים לירושלים; ללא כל התייחסות לעובדה שאין לעותרים לאן ללכת וללא כל התייחסות לדברים שנאמרו בבית המשפט העליון. למעשה, הוועדה הוסיפה לנהוג כפי שנהגו בבקשת המשפחה האומללה עד כה, באופן מגמתי שמטרתו אחת – הסרת הנושא משולחנו של המשיב.

107. העותרים יטענו, כי עיון במסמך המכונה פרוטוקול, ובהחלטה הקצרה ללא נימוק שנקתבה בסיומו, מעלה, כי הוועדה פעלה כדי לצאת ידי חובה ולא בחנה את עניינם בלב פתוח ובנפש חפצה. גם תשובתה המנומקת מעט יותר של ר' דסק מרכז ממטה המשיב, מזכירה את החלטותיה הקודמות, והציטוט שמופיע בה נעלם מהסיכום המכונה פרוטוקול הוועדה או מהחלטת הוועדה. אין זה ברור מהיכן נלקח.

108. זאת ועוד, נכתב, כי הנסיבות לא השתנו וכי העותר ואחיו התגוררו מחוץ לישראל רוב חייהם. ויתרו העותרים – כיצד הדיון נסוב סביב נסיבות שלא השתנו בעוד זו הפעם הראשונה שנתקלת הוועדה במקרה המשפחתי וזאת לאחר שאולצה לעשות כן ע"י בימ"ש? מה נפקה מינה שינוי הנסיבות, כאשר בית המשפט הורה והמשיב הסכים לבחון את הנסיבות האלו ממש ולא שונות מהן בוועדה. נראה כי למרות דברי בית המשפט העליון, ככל הנראה דבק המשיב בסירובו להפעיל שיקול דעת עד היום.

109. בעת"מ (ת"א) 2587/08 **צ'וקו נ' משרד הפנים** (23.2.09) סבר בית המשפט הנכבד כי דרך פעולתה של הוועדה הבינמישרדית, שלא תאמה את הנוהל על פי המדדים הכוללים, בין השאר - את אופן רישום הפרוטוקול, הנמקת ההחלטה ע"י הוועדה וקיום הפרוצדורות לניהול הדיון בוועדה - אינה יכולה לעמוד:

אני שותפה לעמדתו של חברי, כב' השופט ע' מודריק בהחלטתו מיום 18.1.09 בעת"מ 2588/08 **נתנאל ציגוזי ואח' נ' משרד הפנים**, אשר החליט כדלקמן:

"מתברר שהוועדה הבין-משרדית פועלת על פי נוהל (5.2.0022). על פי הנוהל עליה לבצע רישום מדוייק של ההמלצה ונימוקה, לקיים דיון שבו יביע כל אחד מחבריה את עמדתו וייחתם פרוטוקול של הדיונים... המשיב צירף לתגובתו נספח שבו מצויין באופן לקוני שהוועדה הבין-משרדית המליצה לדחות את הבקשה ושראש מינהל האוכלוסין קיבל את ההמלצה ובעקבותיה גם שר הפנים..."

אני שותפה גם לעמדת כב' השופט מודריק, ביחס לעובדות הדומות לעניינו, לפיה "נוכח רגישות הסוגיה העומדת על מדוכת הדיון, קיום נוהל פעולה של הוועדה הבין-משרדית ככתבו וכלשונו אינו עניין צורני פורמאלי, אלא עניין מהותי. ראש מינהל האוכלוסין ובעקבותיו השר צריכים להשתכנע מהמלצת הוועדה הבין-משרדית ומנימוקה שראוי לדחות בקשה כגון בקשת העותרים דנן. בהעדר רישום ובהעדר מייצג של הנמקות הוועדה ופרוטוקול הדיונים שלה, לא מתקבל על הדעת שראש מינהל האוכלוסין ושר הפנים יוכלו באורח מושכל לרדת אל טיבם של נימוקי הוועדה."

קיום הדיון בוועדה, בחריגה רבתי מהנהלים, מהווה פגם מהותי בדיון הוועדה ובהחלטותיה, לרבות בהחלטת השר ומשום כך דין החלטות אלה להתבטל.

110. אכן, טיב ההליך בו נקט המשיב בבחון את הבקשה, אינו בבחינת פרוצדורה בלבד, כי אם הינו מהותי לעצם העניין – אין די בבחינת עניינם של העותרים בוועדה לעניינים הומניטאריים,

בגדר "לצאת ידי חובה". אין די בסיכום עובדתי קצר, ללא כל פרוטוקול הכולל את שמות חברי הוועדה, המשקף את דבריהם, דעותיהם של החברים בוועדה וללא כל אינדיקציה בסיכום התיק הקצר או בלשון ההחלטה עצמה, כי לנסיבות ההומניטאריות כלל ניתן משקל.

יפים לעניין זה גם דבריה של השופטת יהודית צור בעת"מ (י-ם) 705/07 מארי לוז נ' משרד הפנים (21.12.09). בעתירה זו נפסק על ביטול ההחלטה של הוועדה, קבלת העתירה, וחייב המשיב בהוצאות ע"ס 10.000 ₪.

עיון בהחלטת הוועדה הבינמשרדית לעניינים הומניטאריים מעלה שרב בה החסר על הנמצא וקיימים בה תמיהות ופגמים של ממש: ראשית, ההחלטה כלל אינה מנומקת. שנית, ולא פחות חשוב, אין בהחלטה תשתית עובדתית מלאה כנדרש לצורך החלטה בעניינים הומניטאריים בכלל ובמקרה הקונקרטי בפרט.

אשר להעדרה של הנמקה, אכן החוק פטר את שר הפנים מחובת ההנמקה כאשר הוא מקבל את החלטותיו על סמך חוק הכניסה לישראל (סעיף 9 לחוק לתיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות) התשי"ט-1958). עם זאת, גם באין חובה כאמור, ראוי ונכון הוא, במיוחד כאשר מדובר בוועדה בינמשרדית המייעצת לשר הפנים, כי ההחלטה תהיה מנומקת עניינית ולו בקצרה. למותר לציין כי באין הנמקה, נחסמה למעשה היכולת של בית המשפט לקיים ביקורת עניינית על שיקול הדעת של הגוף המחליט. חשוב לא פחות הוא, שבהעדר הנמקה, גם שר הפנים, שהמלצת הוועדה הבין משרדית באה בפניו ועליו לשקול את המלצתה, אינו יכול לבחון עניינית ומקצועית את ההמלצה.

111. גם בעניינינו לא נומקה החלטת הוועדה, אלא אם כן, ניתן להגדיר הסבר שניתן ע"י הוועדה לעניינים הומניטאריים כי בקשה נדחית משום שאין בה טעמים הומניטאריים. הא ותו לא.

112. בעת"מ (י-ם) 22336-04-10 עבדול נ' הממונה על חוק חופש המידע, (פסק דינה של כב' השופטת בן אור, מיום 21.9.10) סירב המשיב להעביר לעותר, אזרח סומליה הטוען כי הינו פליט, את פרוטוקול הוועדה שהתקיימה בעניינו. אף היא וועדה של המשיב, אשר החליטה ליתן לעותר להישאר בישראל, אולם לא במעמד א/5, אשר ניתן למי שהוכר כפליט. ביהמ"ש עמד בעניין עבדול על חשיבות חשיפת פרוטוקול הוועדה אשר דנה בעניינים הומניטאריים המשפיעים על גורלו של אדם וקבע כי יש למסור לעותר לאלתר את הפרוטוקול בעניינו. נביא מהנמקת ביהמ"ש הנכבד, אשר הינה יפה גם לעניינינו:

סיכומם של דברים, מצאתי כי החלטת המשיב לפיה לא יימסר לעיונו של העותר פרוטוקול הדיון בעניינו בפני הוועדה המייעצת אינה סבירה, שכן אין היא מאזנת כראוי בין האינטרס הכללי לאפשר לרשות לקיים דיון פנימי פתוח וכן, לבין עניינו הלגיטימי והחשוב של העותר בהבאת ההחלטה שניתנה בעניינו תחת שבט הביקורת השיפוטית, כשמלוא העובדות ידועות לו, ויכולות להיות מובאות על ידו בפני הערכאה השיפוטית המתאימה תוך התמודדות מלאה ומקיפה עימן. איני סבורה, כי דיון דוגמת הדיון בעניינו של העותר הוא מן הסוג שלא ניתן לקיימו בכנות ובפתיחות המתחייבים, אלא אם יחול עליו הסייג הקבוע בהוראת סעיף 9 (4) (ב) לחוק חופש המידע, ולא מצאתי במה שונה עניינו מעניינו של נכה בפני ועדה רפואית, המקבל לעיונו את פרוטוקול הדיון. לכל אלה יש להוסיף, כי גם לשיקול השקיפות יש מקום בעניינינו, ולא מצאתי בנימוקי ב"כ המשיב התייחסות אליו. בצדק טען ב"כ העותר, כי המדובר בוועדה הקיימת זה שמונה שנים, והמקיימת דיונים רבים בענייניהם של אנשים דוגמת העותר, שהרי הסתננותם של פליטים ארצה אינה בגדר מקרה נדיר. המדובר בעניין שיש לו חשיבות ציבורית, ולא נמצא לי טעם טוב מדוע יידון עניינם של אנשים אלה במחשכים.

גם בעניינינו לא נשלח פרוטוקול העתירה. סיכום המשיב אינו משקף את דברי חברי הוועדה העלומים, ואת עמדותיה. גם עניינינו ראוי לו שיידון באור היום ולא במחשכים.

י. הזכות לחיי משפחה – זכות חוקתית

113. התנהגות המשיב כמפורט לעיל פוגעת בזכותם של העותרים לחיות בצוותא ולקיים תא משפחתי. זכותו של כל אדם לדור עם משפחתו הינה זכות יסוד בשיטתנו המשפטית, שאין לפגוע בה, ואשר נגזרת מזכותו של כל אדם לכבוד. בבג"ץ 7052/03 **עדאלה** – **המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל נ' שר הפנים** (14.5.06) שעניינו חוקתיותו של חוק האזרחות והכניסה לישראל, הועלה מעמדה של הזכות לחיי משפחה בישראל לזכות חוקתית, אשר עוגנה בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

114. לאחרונה ניתן פסק דין בדבר חוקתיותו של חוק הוראת השעה (בג"ץ 466/07 **גלאון ואח' נ' שר הפנים**, (11.1.12)) החוק הושאר על כנו, בדעת רוב של ששה שופטים מול חמישה. כבי' השופט בדימוס אדמונד לוי, אשר היה חלק מדעת הרוב בפרשת **עדאלה**, כתב את חלקה הארי של דעת המיעוט בפס"ד זה, והתייחס לקביעת הזכות לחיי משפחה כזכות חוקתית, כזכות ליבה במושג הכבוד:

הזכות לשוויון והזכות לחיי משפחה מצויות בגרעינו של המושג כבוד האדם, ולהן מעמד חוקתי המשקף ערכי יסוד של מדינת ישראל. היטב זכורים דברי השופט מ' לנדוי כי "עקרון היסוד של שוויון הכל בפני החוק הוא מנשמת אפו של המשטר החוקתי שלנו כולו" (בג"ץ 98/69 **ברגמן נ' שר האוצר**, כג(1) 698, 693 (1969)). "הוא כצמח המחייב טיפוח מתמיד", הוסיף אליקים רובינשטיין, "הוא כשדה שלחין המצפה לא רק למטר שמים אלא גם ליד בוטחת של האדם" ("על השוויון לערבים בישראל" נתיבי ממשל ומשפט 278, 280 (התשס"ג-2003)). ואילו "זכות האדם למשפחה", כתבה חברתי, השופטת א' פרוקצ'יה, "היא מיסודות הקיום האנושי. קשה לתאר זכויות אנוש שתשווינה לה בחשיבותן ובעוצמתן. בין זכויות האדם ניצבת זכותו של אדם למשפחה במדרג העליון. היא משקפת את תמצית הווייתו של האדם ואת התגלמות הגשמת עצמיותו" (בג"ץ 7052/03 **עדאלה הנ"ל**, בעמ' 496-497) (פסקה 8 לפסה"ד)

115. קביעת הזכות לחיי משפחה כזכות חוקתית גוררת אחריה את הקביעה, כי כל פגיעה בזכות זו צריכה להיעשות בהתאם לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו – רק משיקולים כבדי משקל. זאת בהסתמך על תשתית ראייתית מוצקת המעידה על שיקולים כאלה. קביעה זו מטילה על המשיב חובה מוגברת להקפיד הקפדה יתרה על קיומה של מערכת מינהלית מתוקנת, אשר תבטיח כי הפעלת סמכותו לסירוב לבקשות לאיחוד משפחות שמובאות בפניו, סמכות אשר פוגעת בזכות חוקתית מוגנת, תיעשה רק במקרים בהם מתקיימת הצדקה מלאה לכך. כך גם באשר לנקיטת סחבת והערמת מכשולים בירוקרטים מוגזמים, התנהלות שמוצגת במקרה זה בצורה ברורה ואשר מנוגדת לשלטון החוק.

ר' עוד: כבי' השופט ברק, כתוארו אז, בבג"ץ 693/91 **אפרת נ' הממונה על מרשם האוכלוסין במשרד הפנים ואח'**, פ"ד מז(1) 749, 783; בע"א 238/53 **כהן ובוליק נ' היועץ המשפטי לממשלה**, פ"ד ח4, 35; בבג"ץ 488/77 **פלוני ואח' נ' היועמ"ש לממשלה**, פ"ד לב(3) 421, 434; ע"א 451/88 **פלוני נ' מ"י**, פ"ד מ"ט(1) 330, 337; דנ"א 2401/95 **נחמני נ' נחמני ואח'**, פ"ד נ(4) 661, 683; בבג"ץ 979/99 **פבאלויה קרלו נ' שר הפנים**, תקדין עליון 108 (3)99.

116. גם המשפט הבינלאומי קובע הגנות לחיי המשפחה כיחידה אחת. כך למשל, קובע סעיף 10(1) לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות, כ"א 1037, אושררה ע"י ישראל ביום 3.10.91, כי:

יש להעניק הגנה וסיוע רחבים ככל האפשר למשפחה, שהיא יחידת היסוד הטבעית של החברה, במיוחד לשם כינונה, וכן כל זמן שהיא נושאת באחריות לטיפול בילדים תלויים וחינוכם....

117. ראו עוד: ההכרזה האוניברסאלית בדבר זכויות האדם, שנתקבלה בעצרת האו"ם ב-10.12.48, ס' 8(1); סעיף 17(1) וסעיף 16(3) לאמנה הבינ"ל בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות, כ"א 1040, נכנסה לתוקף לגבי ישראל ביום 3.1.1992.

יא. משפט משווה

118. להשלמת התמונה, באשר לשיקולים שעל המשיב לשקול בבואו לבחון בקשה של בגירים לקבלת מעמד, נביא מעט מפסיקותיהם של בית הדין האירופי לזכויות אדם ושל בתי המשפט לערעורים בענייני הגירה שבארצות הברית.
119. בית הדין האירופי לזכויות אדם קבע כי במקרים בהם מבוקש מעמד לבגירים, יש לתת את הדעת, בין היתר, לשיקולים הבאים:

In cases of this nature, the Court has also examined whether the children had grown up in the cultural and linguistic environment of their country of origin, whether they had other relatives there, and whether it could be expected of the parents to return to that country. (ECHR, Case 60665/00 *Tuquabo-Tekle and others v. the Netherlands*, 1 December, para. 49, (ופסקי הדין המוזכרים שם).

120. כן נקבע בבית הדין, כי במקרים מעין אלה יש להביא בחשבון גם את העובדה כי למבקש המעמד ישנם אחים קטנים, בעלי מעמד במדינה בה הוא מבקש להסדיר את מעמדו, ואשר קשורים לכל דבר ועניין לאותה מדינה. (ראו לעניין זה: ECHR, Case 60665/00 *Tuquabo-Tekle and others v. the Netherlands*, 1 December 2005; (Case 31465/96 *Şen v. the Netherlands*, 21 December 2001).
121. במקרה שלפנינו, ברי כי המשיב לא נתן את דעתו לעובדה שלעותרים הילדים יש אחים קטנים, שמעמדם בישראל מוסדר ומרכז חייהם בישראל, לעובדה שאין לעותרים כל קשר עם קרוביהם מחוץ לישראל ולכך שלא ניתן לצפות היום, אחרי שנים כה רבות, כי הוריהם של העותרים יארוזו את חפציהם ויעקרו למדינה אחרת.
122. הפסיקה האמריקאית התייחסה גם היא לשיקולים שיש לשקול במקרים מעין אלה. באשר לשיקולים הקשורים למי שמבקש קבלת מעמד במדינה, נקבע כי יש להתייחס לשיקולים הבאים:

In *Matter of Anderson*, supra, we stated that such factors as the age of a respondent, both at the time of entry and at the time of the application for relief, family ties in the United States and abroad, length of residence in this country, the health of the respondent and qualifying family members, the political and economic conditions in the country of return, the possibility of other means of adjusting status in the United States, the alien's involvement and position in his or her community here, and his or her immigration history are all proper factors to be considered. Id. at 597; see also *Matter of Kao and Lin*, 23 I&N Dec. 45, (BIA 2001); *Matter of Pilch*, 21 I&N Dec. 627 (BIA 1996). (*Matter of Monreal*, 23 I&N Dec. 56, (BIA 2001)). (להלן: עניין **מונריל**).

123. באשר לשיקולים אותם יש לשקול, הקשורים לקרובי משפחתו של מבקש המעמד, להם יש מעמד באותה מדינה (בענייננו – אימם של העותרים, אחיהם ואחיותיהם הצעירים) נקבע בעניין **מונריל** (עמ' 63, פסקה 4):

...we consider the ages, health, and circumstances of qualifying lawful permanent resident and United States citizen relatives. For example, an applicant who has elderly parents in this country who are solely dependent upon him for support might well have a strong case.

124. נציין כי בעניין **מונריל**, נקבע כי לא נפל פגם בהחלטה שלא להעניק מעמד בארצות הברית לאדם בן 34, במקור ממקסיקו. זאת, בין היתר, בשל העובדה שאותו אדם היה נשוי לאישה, שנאלצה לעזוב עוד קודם לכן למקסיקו, יחד עם ילדם המשותף. (דהיינו, בשעה שענייניו נדון, היו לאותו אדם קרובי משפחה בדרגה ראשונה במדינת מולדתו). יצוין, כי הוריו של אותו אדם, בעלי מעמד של תושבי קבע בארצות הברית, הם שהגישו את הבקשה להעניק גם לבנם מעמד במדינה, אולם אותם הורים היו בריאים בגופם ואביו של המבקש אף עבד באותה תקופה ויכול היה לפרנס את משפחתו. בנוסף – לאותם הורים היו גם ילדים אחרים, בעלי מעמד בארצות הברית, אשר יכלו גם הם לסייע.

125. לא כך, כאמור, בענייננו שלנו: לעותרים הילדים אין קרובי משפחה מדרגה ראשונה בירדן. עם קרובי משפחתם הרחוקים המתגוררים בחו"ל – אין להם קשר ממשי. הוריהם של העותרים הילדים סובלים מבעיות רפואיות רבות והם נעזרים בעותרים, הן מבחינה כלכלית והן מבחינה פיזית, בריאותית ונפשית. בשונה מעניין **מונריל**, הוריהם של העותרים אינם יכולים להיעזר באופן מספק בילדיהם האחרים, אשר במאבקם לסייע כלכלית להישרדות המשפחה כמעט ואינם נמצאים בבית לתמוך בהוריהם.

126. במקרה מאוחר יותר שנדון בארצות הברית (**Matter of Recinas**, 23 I&N Dec. 467 (BIA 2002)), בוטל גירושה של אישה בת 39, במקור ממקסיקו, ושני ילדיה הגדולים (בני 15 ו-16), אשר התגוררו בארצות הברית למעלה מעשור, בטרם נדונו לגירוש. הוריה של אותה אישה הם תושבי קבע בארצות הברית וארבעת ילדיה הקטנים הם אזרחי ארצות הברית. באותו עניין לא נדון מצבם הבריאותי או הכלכלי של ההורים. עם זאת, ניתן משקל מיוחד לעובדה שלמבקשים אין כל משפחה, עמה הם מצויים בקשר, מחוץ לארצות הברית, ושכל משפחתם הקרובה מתגוררת בארצות הברית באופן חוקי.

127. לצערנו, בענייננו שלנו, לא ניתן די משקל לפרמטרים אלה: לא ניתן המשקל הראוי לעובדה שהעותרים ומשפחתם מתגוררים בירושלים שנים רבות, לעובדה שכל משפחתם הקרובה מתגוררת בישראל באופן חוקי, ולעובדה שאין להם כל זיקה למקום אחר מחוץ לירושלים.

יב. סיכום

128. באופן מצער, ממחיש עניינם של העותרים 'מבחר' מתחלואי מדיניות המשיב. החל במדיניות אכזרית ומזוגגת הדוחקת את התושבים מארצם, המשך בלשכתו שהייתה בצורה מפני הציבור, פיזית ובירוקראטית, ולבסוף בשירות של שלילה לתושב הפונה, כאשר תחת מתן שירות חפץ, מתאפיין שירות המשיב, בחשיבה מתמדת כיצד ניתן למנוע מתן מעמד לפונים ולשלול מעמדם של התושבים הקיימים.

129. חייה של העותרת על היבטיהם היסודיים ביותר הנוגעים להסדרת מעמד ילדיה, הפכו למשחק טטריס מעוות, קרי: באשר נפסלה מדיניות המשיב בדבר איסור על איחוד משפחות באופן שאיפשר חזרתה ארצה, נחסמה שהייתה בדמות שלילת תושבות; משבוטלה שלילת התושבות, הוצבו מחסומים בירוקראטיים, המאופיינים באיטיות והכבדה עד לבגירות ילדיה; משבגרו, נאסר עליהם לקבל מעמד משום שבגרו; משנקבע על ידי בית המשפט העליון, כי על המשיב לבחון עניינם ההומניטארי בכל זאת, הסכים המשיב בלית ברירה לבוחנו, אולם קבע בפשטות וללא הנמקה, שוב, הפעם על ידי הוועדה ההומניטארית, כי אין בו טעמים הומניטאריים. לאחר שנים של התדיינות מבקשת כעת וועדת ההשגה לקבוע נדבך חסימה חדש, והפעם באמצעות הגדרת העותרים כתושבי שטחים.

130. בינתיים מוצאים עצמם ילדים שגדלו כאן והם מצויים בירושלים לאורך שנים עם כל בני משפחתם, שהוכרו כירדנים, ללא מעמד, ללא זכויות וללא מקום אחר לפנות אליו. הוריהם, החולים, חרדים לגורל משפחתם. חסרי אונים.

131. יפים לענייננו דברי כבוד השופט אוקון בעת"מ (י-ם) 769/04 **אמינה נ' שר הפנים** :

חובתו של בית המשפט היא לדאוג לעיגון עקרון השירות, והכפפתן של רשויות המדינה אליו. עקרון זה מחייב את בית המשפט למנוע התמשכות מיותרת של הליכים על חשבונם של מקבלי השירות. עקרון זה מחייב גישה רצינית לפניות הפרט, מניעת התעמרות, הטמעת ערכי שוויון, ושירות זכויות יתר של בעלי כוח שלטוני או כוח אחר. זכויות הפרט אינן מסתיימות במתן הצהרות חגיגיות. זכויות הפרט הן חומר של יום יום. אם הזכויות לא יעמדו במבחן המעשה, הן יהפכו עד מהרה למטבעות שחוקים המוטלים הלוך ושוב, תוך יצירת אשליה חולפת של כיבוד זכויות, המתפוגגת בשל מחסומים בירוקרטיים בלתי עבירים, המוצבים על כל צעד ושעל.

132. יפים ומדויקים גם דברי ביהמ"ש הנכבד בעת"מ (י-ם) 411/05 :

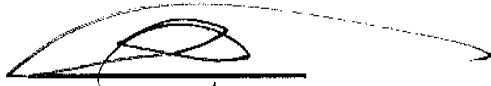
לא יעברו שנים רבות ונשפף את עינינו סביב השאלה איך השלמנו עם מה שברור כבר עתה. הערמת המכשולים הבירוקרטיים היא דרך אחרת לומר את מה שברור מאילו, והוא שבקשות אלה אינן רצויות למשיב. לא ניתן שלא לתמוה בכמה "כלפי חוץ" בירוקרטי ובכמה "טיעונים" לגליסטיים אנו מוכנים להתעטף ואלו להטים מינהליים ניתן לעשות – כדי למנוע טיפול ענייני בבקשות מסוג זה – החל מהתור הפיזי מול הלשכות וכלה במסמכים אותם יש להערים אצל המשיב. קיומו של חוק ראוי, מחייב מנגנון מתקבל על הדעת, אשר יאפשר להגשימו. קיומו של חוק ראוי עם אמצעים בלתי מתקבלים על הדעת אינו רעה פחותה מאיסור גורף. על מנת שלא נראה בעינינו כרוכלים העוסקים בענייני רישוי כמו בפרקמטיה זולה, מוטב שהחוק יכובד, וטענות של היעדר קשר נישואין תקף ואמיתי בין בני זוג הורים לשבעה ילדים, כאשר האחרון שבהם הוא בן שלוש, יהיו מבוססות על טענות של ממש, ולא על שיחת טלפון שלא נענתה בנוסף למגורים נפרדים לצרכי פרנסה.

133. בית המשפט הנכבד מתבקש אפוא להעמיד את המשיב על חובותיו לנהוג בסבירות ובהוגנות. חובות, שמשמען במקרים רבים, הוא גם הצורך לתת את הדעת לנסיבות חריגות באופן שיימנע הצבתן של משפחות שלמות בפני שוקת שבורה.

134. בית המשפט מתבקש לחייב את המשיבים לנהוג על פי שלטון החוק ועל פי אמות מידה של סבירות והגינות ולהבטיח את טובתם וזכויותיהם של תושבי המדינה ושל ילדיהם.

מכל הטעמים האלו, מתבקש בית המשפט הנכבד לקבל את העתירה, ולחייב את המשיב בתשלום שכ"ט עורך-דין והוצאות משפט.

ירושלים, היום : 5.7.12

עדי לוסטיגמן, עו"ד
ב"כ העותרים